

۱ نگاه و خانوار در اقتصاد

۱ دو گروه از مهم‌ترین تصمیم‌گیرندگان و بازیگران در اقتصاد، خانوارها و بنگاه‌ها هستند. خانوارها در دو حالت در اقتصاد مشارکت می‌کنند:

- ۱- خانوارها کالاها و خدمات مورد نیاز را از کسب و کارها خریداری می‌کنند. (منابع طبیعی، سرمایه انسانی، منابع (عوامل) تولید)
- ۲- خانوارها زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی را برای تولید کالاها و خدمات ارائه می‌کنند.

در اقتصاد، «بنگاه» همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به عنوان یک کسب و کار می‌شناسند. در درس‌های قبل درباره انواع کسب و کارها مطالبی فراگرفتید. مؤسسات کسب و کارها یا همان بنگاه‌ها می‌توانند شامل مزارع کشاورزی، فروشگاه‌ها، کسب و کارهای خویش‌فرمایی مثل پیرایشگری، نقشه‌کشی و معماری ساختمان یا شرکت‌ها و کارگاه‌ها و کارخانه‌های تولیدی باشند. برای تولید کالاها و خدمات، این بنگاه‌ها باید از خانوارها منابع را خریداری یا اجاره کنند؛ مثلاً یک رستوران زنجیره‌ای، زمانی که افرادی را استخدام می‌کند، نیروی کار از خانوارها اجاره می‌کند.

۲ جریان چرخشی ساده

همان‌گونه که خانوارها کالاها و خدمات را از بنگاه‌ها خریداری می‌کنند یا بنگاه‌ها، منابع را از خانوارها اجاره یا خریداری می‌کنند، رابطه داد و ستد شکل می‌گیرد. تصویر زیر جریان چرخشی تعاملات بین بازیگران کلیدی را نشان می‌دهد.

نیمه بالایی تصویر تبادل تولیدات را در بازار کالاها و خدمات نشان می‌دهد.

۱. household ۲. firm

۴۶

که در درس سوم به آن‌ها پرداختیم (یعنی شناسایی منابع کمیاب / محاسبه هزینه فرصت / ترسیم قید بودجه / کنار گذاشتن هزینه‌های هدررفته) پاسخ به سه سؤال اصلی اقتصاد

شخص‌کننده اهداف تخصیص در اقتصاد

• ابزار تمرین تخصیص منابع با توجه به اهداف اقتصادی ← الگوی مرز امکانات تولید تا اینجا کار شد حرف‌هایی که در فصل اول کتاب یاد گرفتیم، در این فصل سؤالی که بهش پاسخ میدیم اینه که:

چه کسانی در میدان تخصیص منابع نقش‌آفرینی می‌کنند؟ یا بازیگران میدان فعالیت‌های اقتصادی چه کسانی هستند؟

و پرسش‌های سه‌گانه مطرح‌شده با این بازیگران، چه پاسخ‌هایی خواهند داشت؟

اگر اقتصاد رو به فیلم سینمایی در نظر بگیریم، مثل هر فیلم دیگه‌ای، به سری بازیگر داره و هر بازیگری هم باید نقش مربوط به خودش رو به‌درستی بازی کنه تا روند فیلم به‌خوبی جلو بره: دو گروه از مهم‌ترین تصمیم‌گیرندگان و بازیگران در اقتصاد، خانوارها و بنگاه‌ها هستند.

قلمی نکین: اگر در تستی آمد که «خانوارها و بنگاه‌ها» تنها بازیگران مهم عرصه اقتصادی هستند، غلط است! چون در درس‌های بعدی با بازیگران مهم دیگری مثل «دولت» آشنا می‌شویم.

درس ۵: بازار چیست و...

۱ مهم‌ترین بازیگران عرصه اقتصادی

اگر خوب به اطرافت نگاه کنی، همین الان صد تا کالای مختلف حتی بیشتر دور خودت می‌بینی. برای اینکه هر کالایی به دست شما (که مصرف‌کننده نهایی هستی) برسه و بتونی ارزش استفاده کنی تولیدکننده آن

کالا، باید بارها و بارها به سه سؤال اصلی اقتصاد پاسخ دهد تا آن کالا به شکل نهایی خودش درآید، این سه سؤال عبارت‌اند از:

- ۱ چه چیزی تولید شود؟ آن چیز چگونه تولید شود؟
- ۲ آن چیز برای چه کسی تولید شود؟

مثلاً قبل از آماده شدن پیراهتی که الان به تن داری، یک کشاورز با سؤال اول روبه‌رو شده و با سبک و سنگین کردن انتخاب‌های پیش‌روی خود مبنی بر کاشت گندم، چغندر، پتبه و شاید ده‌ها محصول کشاورزی دیگر، تصمیم گرفته منابع محدود خود (یعنی زمین کشاورزی، سرمایه و نیروی کار) را به کاشت پتبه اختصاص دهد.

سپس دوباره با سؤال دوم و سوم هم روبه‌رو شده و در نهایت یک روش مشخص را برای کشت پتبه انتخاب می‌کند و آن پتبه تولیدشده را به شرکت تولید پیراهن می‌فروشد. پس سه سؤال بالا مرتب برای کشاورز در طی فرایند تولید مطرح شده و به آن پاسخ داده تا نهایتاً این پیراهن به شکل فعلی‌اش به دست تو برسد.

نکته ترکیبی: سؤال اول، یعنی «چه چیزی تولید

شود؟» مرتبط با مفهوم هزینه فرصت می‌باشد؛ چراکه با توجه به محدودیت منابع، همواره مجبور به انتخاب میان گزینه‌ها هستیم و هزینه فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینه بعدی است که هنگام انتخاب از دست دادیم.

همچنین سؤال اول، با الگوی مرز امکانات تولید نیز مرتبط است؛ زیرا این الگو مرز بین آنچه یک کسب و کار می‌تواند تولید کند و آنچه نمی‌تواند مشخص می‌کند.

پاسخ به این سؤالات، اهداف «تخصیص» را در اقتصاد مشخص می‌سازد؛ یعنی منابع موجود را چگونه و به تولید چه چیزی «اختصاص» دهیم تا به هدف موردنظر خود مبنی بر کسب بیشترین سود و کمترین ضرر برسیم.

الگوی مرز امکانات تولید نیز ابزاری برای تمرین کاربرد اصول انتخاب و تخصیص بهینه منابع می‌باشد.

بنابراین اگر بخوایم حرف‌هایی که زدیم رو جمع‌بندی کنیم، این شکلی میشه:

• سه سؤال «چه چیزی، چگونه و برای چه کسی محصولات خود را تولید کنیم» ← مرتبط با اصول انتخاب صحیح هستند

نکته ترکیبی: پولی که بنگاه‌ها برای خرید یا اجاره عوامل تولید از خانوارها صرف می‌کنند، «هزینته‌های تولید» نام دارد. (درس ۱)
 انواع کسب‌وکارها را می‌توان به کسب‌وکار شخصی، شراکت، شرکت، تعاونی و مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه تقسیم کرد. (درس ۲)

۲- جریان چرخشی ساده

نحوه مشارکت و نقش آفرینی خانوارها و بنگاه‌ها در عرصه اقتصاد نوعی رابطه دادوستد شکل می‌دهد. (بنگاه‌ها عوامل تولید رو از خانواده‌ها می‌گیرند و جاش بهشون کالا و خدمات می‌فروشند.) در ادامه، رابطه دادوستد و تعاملات بین خانوارها و بنگاه‌ها را روی نمودار جریان چرخشی ساده که در صفحه ۴۸ کتاب تصویرش را می‌بینی، بررسی می‌کنیم.

نکته مشاوره‌ای: سؤالات این بخش هم به صورت مفهومی طرح میشن و هم به صورت جای خالی عبارتهای روی نمودار؛ برای همین مهمه که نوشته‌های روی هر فلش و جهتشون رو کامل و به تفکیک بلد باشی؛ البته آگه به این شکلی که برات در ادامه توضیح میدم، قضیه رو خوب بفهمی و یاد بگیری، حفظ کردنش کار خیلی آسونیه.

دقت کنین: نمودار در واقع از دو قسمت تشکیل شده: نیمه بالایی نمودار مربوط به بازار کالا و خدمات است و نیمه پایینی نمودار مربوط به بازار عوامل تولید می‌باشد. از نیمه پایینی نمودار یعنی قسمت «خانوارها» در سمت چپ شروع می‌کنیم و گام به گام جلو می‌ریم؛

۱ خانوارها (که گفتیم منظور همان اعضای خانواده است)، تولیدکننده کالا یا خدمات اقتصادی نیستند؛ اما به هر حال در جامعه زندگی می‌کنند و باید درآمد کسب کنند تا بتوانند با آن درآمد، کالا و خدمات را از دیگران که تولیدکننده هستند (همان بنگاه خودمون) خریداری کنند.
 راه‌های کسب درآمد برای خانوار: الف) خانوارها اگر زمین کشاورزی یا مغازه یا ملکی داشته باشند، آن را به تولیدکننده‌ها می‌فروشند یا اجاره می‌دهند و در ازای آن قیمت زمین یا اجاره‌اش را دریافت می‌کنند.
 ب) به این شکل اعضای خانواده به عنوان نیروی کار برای بنگاه‌ها کار می‌کنند و در ازای کار خود، مزد یا حقوق دریافت می‌کنند.
 ج) خانوارها سرمایه فیزیکی خود مثل ابزار کار را نیز در قبال قیمت و اجاره آن به کسب‌وکارها واگذار می‌کنند.

درس ۵

مجازی و حضوری و حقیقی

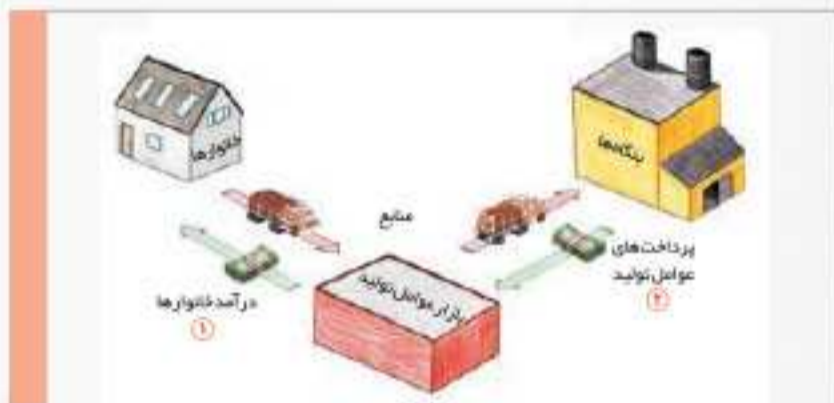
شاید این سؤال به ذهنتان برسد که بازار چیست؟ بازار معنای خاصی در اقتصاد دارد؛ بازار به مجموعه خریداران و فروشندگان چیزی در هر جای ممکن اطلاق می‌شود؛ مبادلات در بازار ممکن است حضوری و حقیقی نباشد و به صورت مجازی و در اینترنت صورت گیرد. شما ممکن است با تلفن و پشت میز سفارش دهید و یا با شبکه اینترنت، خرید اینترنتی کنید.

تعریف بازار: در بازار کالاها و خدمات خانوارها خریدار و بنگاه‌ها فروشنده‌اند. پیکان‌های آبی در تصویر صفحه قبل، جریان کالاها و خدمات را از بنگاه‌ها به خانوارها در بازارهای کالا و خدمات نشان می‌دهند همان‌طور که پیکان‌های سبز نشان می‌دهد، پرداخت پول بابت کالا و خدمات خریداری شده در جهت مخالف جریان کالا و خدمات جریان می‌یابد. این پول یا عبور از بازار کالا و خدمات به عنوان درآمد بنگاه دریافت می‌شود. (نمودار به طور کامل در شماره ۲ توضیح داده شد)

نیمه بالایی نمودار

فعالیت گروهی در کلاس

در باره بازار منابع تولید (جریانات نیمه پایینی تصویر) در گروه خود بررسی کنید. چه چیزهایی مورد نیاز هر کدام از طرفین است و در کدام بخش بازار در حال مبادله است؟ سپس نتایج خود را در کنار پیکان‌ها یادداشت کنید و جدول زیر را کامل کنید.

پرداخت‌هایی که بابت خرید منابع تولید به خانوارها پرداخت می‌شود.

ردیف	عنوان	علت
۱	دستمزد حقوق	دریافتی خانوارها بابت فروش نیروی کار
۲	---	---
۳	---	---

market

۴۷

در جدول زیر با این دو بازیگر مهم عرصه اقتصاد بیشتر آشنا می‌شویم:

- ۱. خانوارها**
- **تعریف خانوار:** منظور از خانوار مجموعه افرادی است که در یک خانه زندگی می‌کنند یا همان اعضای یک خانواده
 - **نقش خانوارها** به عنوان بازیگری مهم در اقتصاد:
 ۱. در بازار کالا و خدمات: خانوارها، کالا و خدمات مورد نیاز خود را از کسب و کارها (بنگاه‌ها) خریداری می‌کنند.
 ۲. در بازار عوامل تولید: خانوارها، زمین، نیروی کار، سرمایه و کارآفرینی (منابع تولید) را برای تولید کالاها و خدمات به بنگاه‌ها ارائه کرده و در ازای آن کسب درآمد می‌کنند.
- ۲. بنگاه‌ها (کسب و کارها)**
- **تعریف بنگاه:** منظور از بنگاه در اقتصاد همان چیزی است که مردم معمولاً آن را به نام کسب و کار می‌شناسند. مؤسسات کسب و کار یا بنگاه‌ها می‌توانند شامل هر نوع فعالیت تولیدی باشند.
 - **مثال برای بنگاه:** مزارع کشاورزی / فروشگاه‌ها / کسب و کارهای خویش‌فرمایی مثل پیرایشگری، نقشه‌کشی و معماری ساختمان، شرکت‌ها، کارگاه‌ها و کارخانه‌های تولیدی
 - **نقش بنگاه‌ها** به عنوان بازیگری مهم در عرصه اقتصاد:
 ۱. در بازار کالا و خدمات: بنگاه‌ها، کالا و خدمات مورد نیاز خانوارها را به آن‌ها می‌فروشند و در نتیجه در ازای آن، کسب درآمد می‌کنند.
 ۲. در بازار عوامل تولید: بنگاه‌ها منابع مورد نیاز خود برای تولید (زمین، نیروی کار، سرمایه) را از خانوارها، اجاره یا خریداری می‌کنند.

۳۰ بررسی بازار کالا و خدمات - از اینجا به بعد هر جا کلمه بازار خالی رو دیدی منظور همان بازار کالا و خدمات است.

حال که با جریان چرخشی میان بازیگران اصلی اقتصاد و داد و ستد میان آنها آشنا شدیم، باید به بررسی دقیق تر بازار بپردازیم و بررسی کنیم که در بازار چه کسانی حضور دارند و چگونه تصمیم گیری می کنند به مجموعه خریداران (تقاضا کنندگان) و فروشندگان (عرضه کنندگان) هر چیزی در هر جایی «بازار» گفته می شود. بنابراین بازار دو بخش دارد: **تقاضا کنندگان** و **عرضه کنندگان**.

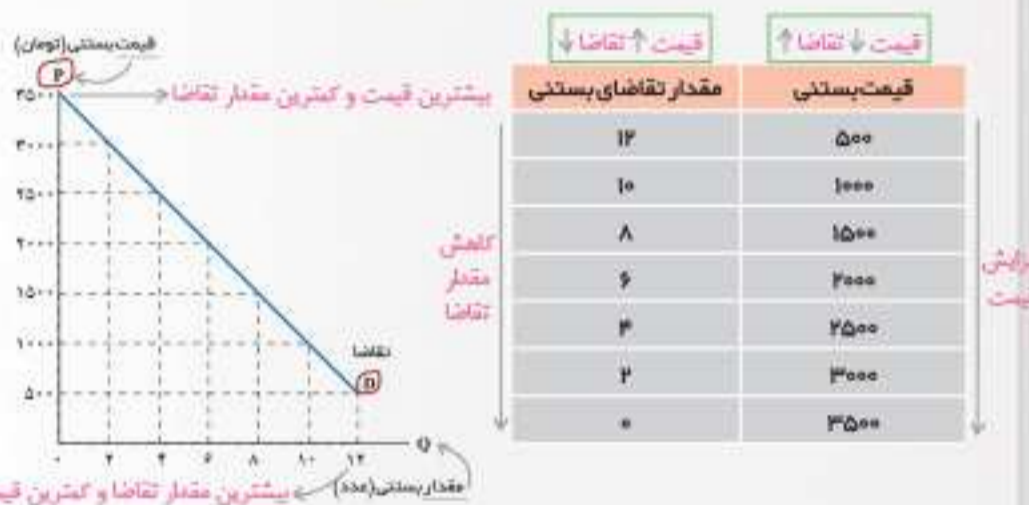
خانوارها - مصرف کنندگان - مملکت عوامل تولید

الف خریداران یا تقاضا کنندگان و فرایند تصمیم گیری آنها

خریداران، خانوارهایی هستند که تقاضا کننده کالاها و خدمات اند و نسبت به مشاهده تغییر شرایط بازار تصمیمات متفاوتی می گیرند. برای اینکه بتوانیم ساده تر مفاهیم را بیاموزیم، تغییر شرایط بازار را یک به یک در نظر می گیریم.

تصور کنید بعد از ظهرهای گرم تابستان برای خانواده بستنی می خرید تا با خنکای مصرف آن گرما را تحمل پذیرتر کنید. اگر امروز که برای خرید راهی بازار شدید ببینید که قیمت آن دوبرابر شده است چه می کنید؟ بیشتر می خرید یا کمتر؟ اگر قیمت آن نصف شده باشد چه می کنید؟ آیا باز هم همان مقدار قبلی را می خرید؟

مقدار تقاضا از یک کالا یا **قیمت** آن رابطه ای عکس دارد. به طوری که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می یابد و بالعکس. به این رابطه، «قانون تقاضا» می گویند.

اگر هر کدام از دو عدد یک سطر را روی یک دستگاه مختصات پیدا کنید، نمودار بالا درست می شود که با وصل کردن نقاط به هم خط رو به پایینی شکل می گیرد. به این منحنی «منحنی تقاضا» می گویند.

۱- demand law ۲- demand curve

آموزش تصویری حل مسائل ۴۸

• دو نوع بازار در سطح جامعه قابل تصور است:

۱ بازار کالا و خدمات (بازار محصولات)

۲ بازار عوامل تولید

(در صفحه قبل، در قسمت نکات نمودار به این مطالب پرداختیم.)

در بازار کالا و خدمات نقش بازیگران اقتصادی (خانوارها و بنگاهها) بدین صورت می باشد:

خانوارها - خریدار کالا و خدمات - تقاضا کننده

بنگاهها - فروشنده کالا و خدمات - عرضه کننده

در بازار عوامل تولید، نقش بازیگران اقتصادی بدین صورت می باشد:

خانوارها - فروشنده عوامل تولید - عرضه کننده

بنگاهها - خریدار عوامل تولید - تقاضا کننده

حواستون باشه: در حالت کلی وقتی از بازار، بدون هیچ قیدی صحبت شود. (یعنی آگه مشخص نکنن که منظور شون بازار کالا و خدماته یا بازار عوامل تولید)، منظور، بازار کالا و خدمات است. همچنین وقتی کالای عرضه کننده یا تقاضا کننده بدون هیچ قیدی آمد، منظور عرضه کننده یا تقاضا کننده کالا و خدمات است نه عوامل تولید.

بنابراین، یک رابطه داد و ستد دو سر برد بین خانوارها و بنگاهها شکل می گیرد: هم خانوارها کسب درآمد می کنند (درآمدها به خانوار جاری شده. پس جهت فلش باید به سمت خانوارها باشد) و هم عوامل تولید به سمت بازار عوامل تولید روانه می شوند تا در نهایت به دست بنگاهها برسند. (پس جهت فلش متابع تولید باید از سوی کامیون حاوی عوامل تولید به سمت بازار عوامل تولید باشد).

از آنجا که زمین کشاورزی و تراکتور و بذر هیچ کدام جداگانه تبدیل به نان نمی شوند، باید در یک کسب و کار مشخص در کنار هم قرار گیرند تا به نتیجه مورد نظر تولید کننده (یعنی تولید نان) منتهی شوند. این عوامل تولید خریداری شده از خانوارها در مرحله قبل، که اکنون در بازار عوامل تولید جمع شده اند، توسط بنگاهها خریداری شده و از بازار عوامل تولید به بنگاه (مثلاً کشاورز خویش فرما) منتقل می شوند (پس جهت فلش متابع تولید به سمت بنگاه است) و در ازای آنها به بازار عوامل تولید پول پرداخت می شود (جهت فلش پول به سمت بازار عوامل تولید است).

حالا بریم سراغ نیمه بالایی نمودار، یعنی بازار کالا و خدمات:

بنگاهها (در مثال ما آقای کشاورز!) معمولاً نمی توانند مستقیماً محصولات خود را به خانوارها که مصرف کننده نهایی هستند بفروشند؛ چون نه فرصت آن را دارند که تک تک بین شهروندان دنبال مشتری محصول خود بگردند و نه امکان آن را؛ بنابراین محصولات تولید شده خود را به بازار محصولات می فروشند و در ازای آن پول می گیرند (جهت فلش درآمد حاصل از فروش محصولات به سمت بنگاهها و جهت فلش انتقال کالا و خدمات تولیدی به سمت بازار محصولات).

در نهایت مرید و مراد به هم می رسند و خانوارها کالا و خدمات مورد نیاز خود را از بازار محصولات خریداری کرده و در ازای آن پول پرداخت می کنند.

۳۱ بازار

این ارتباط متقابل و بده - بستان های میان خانوارها و بنگاهها، «بازار» را شکل می دهد.

• معنای اقتصادی بازار با معنای عرفی آن تفاوت دارد.

مفهوم بازار در اقتصاد بازار به معنای «مجموعه خریداران و فروشندگان یک محصول در هر جای ممکن است».

• تفاوت معنای عرفی و معنای اقتصادی بازار: در بازار به معنای اقتصادی، مبادلات ممکن است حضوری و حقیقی نباشد و به صورت های دیگر نیز انجام شود؛ مثلاً از طریق تلفن یا اینترنت (مثلاً در حالی که در خانه نشسته ای می توانی در مبادلات بازار وارد شده و کالای مورد نظر خودت رو سفارش بدی). اما در معنای عرفی، معمولاً از کلمه بازار، محل فیزیکی آن به ذهن متبادر می گردد.

فصل دوم

قاضی بکنین: کلمات زیر که در مقابل هم آمده‌اند، همگی به یک معنا هستند و در تست‌ها به جای هم به کار می‌روند:

خانوارها = خریداران = تقاضاکنندگان
 مصرف‌کنندگان = مالکان عوامل تولید

بنگاه‌ها = فروشنده‌گان = عرضه‌کنندگان
 تولیدکنندگان = خریداران عوامل تولید

در ادامه می‌خواهیم با چگونگی فرایند تصمیم‌گیری خریداران (تقاضاکنندگان) و فروشنده‌گان (عرضه‌کنندگان) آشنا شویم و ببینیم تصمیمات هریک چگونه بر بازار تأثیر می‌گذارد:

۴ فرایند تصمیم‌گیری تقاضاکنندگان و تأثیرات آن بر بازار

خریداران (تقاضاکنندگان) با توجه به تغییرات شرایط بازار تصمیمات متفاوتی می‌گیرند، اینکه تقاضاکنندگان (خریداران کالا و خدمات) تصمیم بگیرند چه کالایی بخرند و چه میزان بخرند، تحت تأثیر عوامل زیر است:

۱. قیمت کالا
۲. درآمد خریدار
۳. قیمت سایر کالاها
۴. سلیقه (مد)
۵. انتظارات

در ادامه هرکدام از این عوامل را جداگانه بررسی می‌کنیم.

۱ قیمت کالا

قطعاً تا الان بارها برای تو هم پیش اومده که دیدی قیمت کالایی که همیشه ازش می‌خریدی نسبت به قبل بیشتر شده و در نتیجه مجبور شدی کمتر مصرفش کنی. بنابراین:

میان مقدار تقاضای یک کالا و خدمت (از سمت خریداران) و قیمت آن رابطه معکوس وجود دارد یعنی با افزایش قیمت یک محصول، معمولاً تقاضا برای آن کاهش می‌یابد. (زیرا سعی می‌کنیم صرفه‌جویی کنیم یا به جای کالای گرون‌تر کالای ارزون‌تر و مشابه رو تهیه کنیم.)

قیمت ↑ تقاضا ↓

با کاهش قیمت یک محصول، تقاضا برای آن افزایش می‌یابد. (حتماً دیدی کالایی که حراج می‌خوره مردم چطور برای خریدش هجوم میارن و هرکس از شدت شوق جای یکی، ۱۰ تا ازش برمیداره!)

قیمت ↓ تقاضا ↑

به رابطه معکوس قیمت کالا و مقدار تقاضا، «قانون تقاضا» گفته می‌شود.

نکته تستی: میزان تقاضا با افزایش قیمت کالا، معمولاً کاهش می‌یابد (و نه در همه اوقات). چرا معمولاً؟

زیرا برخی کالاها ضروری هستند و حتی اگر قیمتشان چندین برابر هم شود، مردم چاره‌ای جز خرید آن ندارند، مثل نان یا دارو. بنابراین در مورد این کالاهای ضروری، با وجود افزایش قیمت، مصرف و خرید کاهش نمی‌یابد.

سایر عوامل: در بررسی «قانون تقاضا» اثر سایر عوامل، به جز قیمت خود کالا را ثابت فرض کردیم. اکنون تصور کنید که قیمت بستنی تغییری نکرده، ولی درآمد شما دو برابر شده است. در این صورت مقدار خریدتان از بستنی چه تغییری می‌کند؟ کمتر می‌شود یا زیاده‌تر؟ شاید هم ثابت بماند! آیا از هیچ کالایی بیشتر نمی‌خرید؟ چرا؟ تقاضا برای یک کالای معمولی (نرمال) به صورت مثبت با درآمد ارتباط دارد. افزایش در درآمد سبب افزایش در تقاضا در هر قیمت می‌شود به این ترتیب برخلاف «قانون تقاضا» که مطابق با آن، تغییر قیمت کالا باعث

کالای معمولی و پست را بشناسید!
 آیا با افزایش درآمد مقدار خرید ما از همه انواع کالاها می‌تواند بیشتر شود یا در مورد برخی کالاها ممکن است حتی کمتر شود؟ مثلاً درباره خرید نوع مرغوب و پست برنج فکر کنید. البته در نظر داشته باشید که مرغوب بودن یا پست بودن یک کالا، به رابطه میان درآمد و تقاضای ما از آن کالا بستگی دارد. انتظارات در مورد تغییرات قیمت کالا در آینده.

غیر از درآمد که بر تقاضا اثر گذار است، سلیقه، انتظارات و قیمت دیگر کالاها هم می‌تواند بر تقاضا و خرید اثر بگذارد. مثلاً چیزهایی که مد می‌شوند حتی بدون تغییر قیمت، مقدار تقاضای آنها زیاده‌تر می‌شود یا هنگامی که پی ببرید قیمت کالایی در آینده بیشتر می‌شود امروز ممکن است درباره خرید آن تصمیم دیگری بگیرید!

کالاهای جانشین و مکمل را بشناسید!
 کالاهایی که با کالای مورد نظر ما مرتبطند، اگر دچار تغییر قیمت شوند، روی مقدار خرید ما از کالای مورد نظرمان اثر می‌گذارد. مثلاً وقتی گوشت قرمز گران می‌شود، مردم گوشت سفید را بیشتر می‌خرند و جانشین آن می‌کنند. [مثال برای کالاهایی که به جای هم استفاده می‌شوند: کالاهای جایگزین]
 درباره کالاهایی که با هم مصرف می‌شوند، فکر کنید و درباره اثر تغییر قیمت یکی بر میزان خرید دیگری بحث کنید. مثلاً وقتی می‌خواهید چای بخرید، به بازار قند و شکر هم نیم‌نگاهی دارید یا وقتی خودرو می‌خرید حواستان به قیمت بنزین هم هست! اما چگونه؟
 علاوه بر این کالاهای جانشین را هم باید بشناسیم.

تست؟

در رابطه با تعاملات باز یگران اصلی اقتصاد، کدام گزینه عبارت‌های صحیح را به درستی مشخص می‌سازد؟
 الف) درآمد خانوارها حاصل از پرداخت‌هایی است که بنگاه‌ها در ازای خرید یا اجاره عوامل تولید به آن‌ها می‌پردازند.

ب) پول‌های پرداختی خانوارها به منظور خرید کالا و خدمات با عبور از بازار عوامل تولید، درآمد بنگاه‌ها را تشکیل می‌دهد.

ج) در بازار کالا و خدمات، خانوارها عرضه‌کنندگان هستند؛ زیرا عوامل تولید را به بنگاه‌ارائه می‌نمایند.

د) نیمه بالایی نمودار جریان چرخشی ناظر بر تبادل تولیدات در بازار کالا و خدمات می‌باشد.

- ۱) ب - ج ۲) الف - د ۳) الف - د ۴) ج - د

پاسخ: بررسی عبارت‌های نادرست:

ب عبارت پول‌های پرداختی خانوارها به منظور خرید کالا و خدمات با عبور از بازار کالا و خدمات، درآمد بنگاه‌ها را تشکیل می‌دهد. (نه عبور از بازار عوامل تولید)

ج عبارت در بازار کالا و خدمات خانوارها تقاضاکننده کالا و بنگاه‌ها عرضه‌کننده آن هستند. بنابراین گزینه «۲» صحیح است.

پس تا اینجا فهمیدیم بازار دو بخش اصلی دارد:

- تقاضاکنندگان
- عرضه‌کنندگان

بازیگران اصلی در میدان اقتصاد

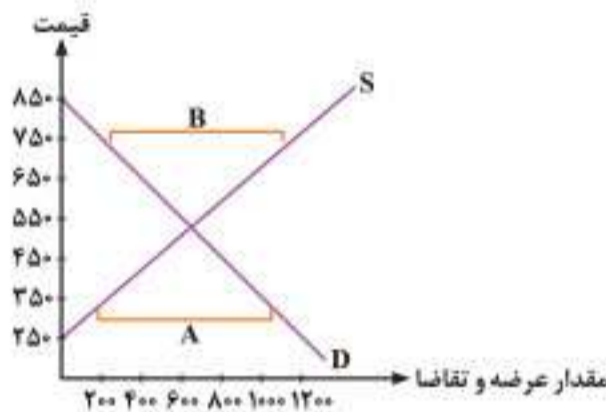
فصل دوم

درس پنجم - بازار چیست و چگونه عمل می‌کند؟

۱۶۵. با توجه به نمودار مقابل، به ترتیب:

الف) کمبود تقاضا و مازاد عرضه کدام است؟

ب) حداکثر درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۲۵۰ ریال چقدر است؟

ج) در سطح قیمت ۸۵۰ ریال کدام عامل بازار را به حالت تعادل می‌رساند؟

۱) الف) A و B (ب) ۳۵۰,۰۰۰ ریال (ج) افزایش قیمت

۲) الف) B و A (ب) ۷۰۰,۰۰۰ ریال (ج) کاهش قیمت

۳) الف) B و B (ب) ۷۰۰,۰۰۰ ریال (ج) کاهش قیمت

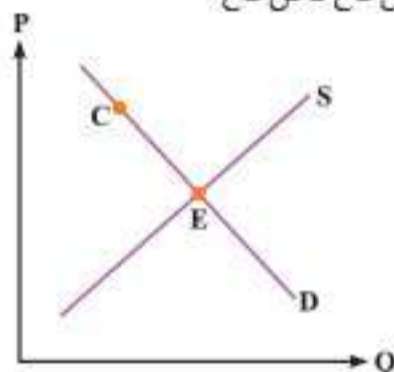
۴) الف) A و A (ب) ۳۵۰,۰۰۰ ریال (ج) افزایش قیمت

۱۶۶. صحیح یا غلط بودن جملات زیر را مشخص کنید.

الف) عاملی که بین مقدار عرضه و تقاضا هماهنگی ایجاد می‌کند، وضعیت بازار است. (ب) دریافتی که خاتوارها بابت فروش سرعابه به بنگاه‌ها دارند، سود نام دارد.

ج) سلیقه، انتظارات و قیمت دیگر کالاها بر مقدار عرضه اثرگذار است. (د) قیمت می‌تواند به عنوان ابزاری برای مدیریت مصرف عمل کند.

۱) غ - ص - غ - ص ۲) ص - غ - غ - ص ۳) ص - ص - غ - غ ۴) ص - غ - ص - غ

۱۶۷. با توجه به نمودار روبه‌رو، کدام گزینه در مورد عرضه، تقاضا و نقاط مشخص شده، نادرست است؟

۱) منحنی تقاضا از چپ به راست نزولی و منحنی عرضه از چپ به راست صعودی است.

۲) صعودی بودن منحنی S به این معنی است که به دلیل عدم تمایل مصرف‌کنندگان با افزایش قیمت کالا، مقدار عرضه نیز افزایش می‌یابد.

۳) در صورتی که قیمت از نقطه C افزایش پیدا کند، تمایل مصرف‌کنندگان به تقاضای کالای جایگزین که افزایش قیمت نداشته است، افزایش خواهد یافت.

۴) هرچه از نقطه C به سمت نقطه E حرکت می‌کنیم از مقدار مازاد عرضه یا کمبود تقاضا کاسته می‌شود.

۱۶۸. در رابطه با آثار و نتایج بالا رفتن قیمت کالایی در بازار کدام مورد نادرست است؟

۱) از یک سو تولیدکنندگان رغبت بیشتری به افزایش تولید نشان می‌دهند و از سوی دیگر مصرف‌کنندگان از مصرف خود می‌کاهند.

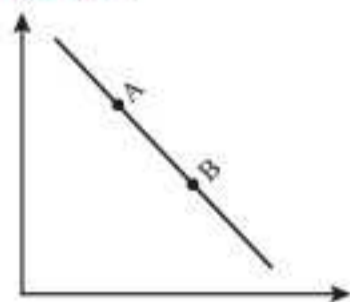
۲) مازاد عرضه اتفاق می‌افتد و گروهی از عرضه‌کنندگان موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند.

۳) با افزایش قیمت، فاصله بین عرضه و تقاضا کاهش می‌یابد و تا سطحی ادامه دارد که فاصله بین این دو از بین برود و بازار به تعادل برسد.

۴) کمبود عرضه اتفاق می‌افتد و گروهی از مصرف‌کنندگان نمی‌توانند کالای موردنظر خود را پیدا کنند.

۱۶۹. کدام مورد، عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟

(سراسری ۱۴۰۱)

با توجه به نمودار منحنی _____ که در شکل مقابل نشان داده شده است، حرکت منحنی از نقطه _____ به نقطه _____ بیانگر کاهش قیمت کالا است.

۱) تقاضا - A - B

۲) تقاضا - B - A

۳) عرضه - B - A

۴) عرضه - A - B

۲۰۰. اگر ۲۵۰ ریال قیمت تعادلی باشد در قیمت _____ مازاد عرضه وجود دارد و برای رسیدن به قیمت تعادلی قیمت _____ می‌یابد.

۱) ۳۰۰ ریال - کاهش ۲) ۲۰۰ ریال - افزایش ۳) ۳۰۰ ریال - افزایش ۴) ۲۰۰ ریال - کاهش

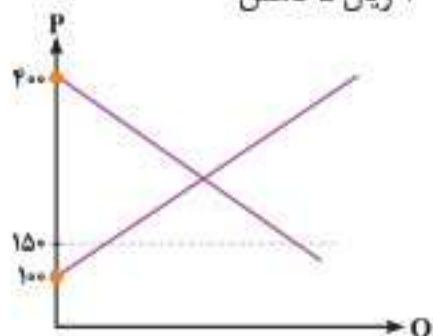
۲۰۱. اگر در شکل روبه‌رو، نسبت مقدار تقاضا $D = 400 - 2P$ و مقدار عرضه $S = 4P - 100$ باقیمت آن کالا $P = 150$ به ترتیب $D = -4P + 1600$ و $S = 4P - 400$ باشد، در این صورت در سطح قیمت ۱۵۰، مازاد _____ به اندازه _____ وجود دارد.

۱) عرضه - ۴۰۰

۲) تقاضا - ۸۰۰

۳) تقاضا - ۴۰۰

۴) عرضه - ۸۰۰

۲.۲ عبارت «با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش و در مقابل با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد» مربوط به کدام ویژگی منحنی تقاضاست و منحنی عرضه نشان‌دهنده رفتار اقتصادی کدام گروه است و چه حالتی دارد؟

- (۱) صعودی بودن - صادرکنندگان - از چپ به راست نزولی است.
- (۲) صعودی بودن - واردکنندگان - از چپ به راست نزولی است.
- (۳) نزولی بودن - عمده‌فروشان - از چپ به راست صعودی است.
- (۴) نزولی بودن - تولیدکنندگان - از چپ به راست صعودی است.

۲.۳ کدام گزینه جاهای خالی را به درستی پر می‌کند؟

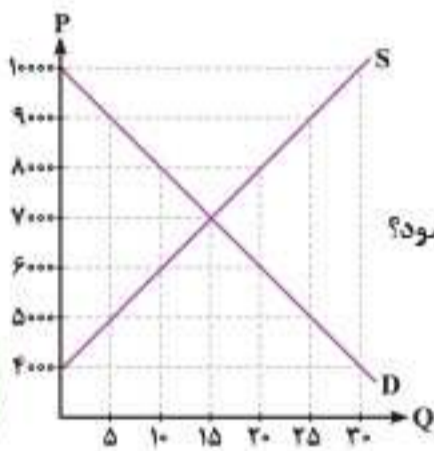
- (الف) عرضه‌کنندگان و تقاضاکنندگان در بازار در مقابل هم صورت می‌گیرد و باید با هم هماهنگ باشد.
- (ب) انگیزه مصرف‌کنندگان از خرید کالاها _____ و انگیزه تولیدکنندگان از تولید کالاها _____ است.

- (۱) الف) اندیشه اقتصادی (ب) کسب سود - رفع نیاز
- (۲) الف) رفتار اقتصادی (ب) رفع نیاز - کسب سود
- (۳) الف) رفتار اقتصادی (ب) رسیدن به رفاه کامل - خدمت به هم‌نوعان
- (۴) الف) اندیشه اقتصادی (ب) تلاش برای معاش - گسترش حیطه فعالیت اقتصادی خود

۲.۴ در بازار هنگامی مازاد عرضه اتفاق می‌افتد که قیمت از سطح قیمت تعادلی بالاتر برود، کدام مورد نتیجه این پدیده نیست؟

- (۱) چون گروهی از تولیدکنندگان موفق نمی‌شوند کالاهایشان را بفروشند، حاضر خواهند بود آن را با قیمتی پایین‌تر به فروش برسانند در نتیجه قیمت پایین می‌آید.
- (۲) با پایین آمدن قیمت از یک سو مصرف‌کنندگان مقدار خرید خود را افزایش می‌دهند و از سوی دیگر تولیدکنندگان از مقدار تولید خود می‌کاهند.
- (۳) در حالت وجود مازاد عرضه، قیمت کاهش می‌یابد و فاصله بین عرضه و تقاضا کمتر می‌شود این حالت تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن، فاصله بین عرضه و تقاضا از بین برود.
- (۴) گروهی از مصرف‌کنندگان موفق به خرید کالای مورد نیاز خود نبوده و برای خرید کالا حاضرند مبلغ بالاتری بپردازند و این امر سبب افزایش قیمت کالا می‌شود.

۲.۵ نمودار مقابل، بیانگر مقادیر عرضه و تقاضای یک کالا در قیمت‌های مختلف است، بر این اساس:

- (الف) در قیمت ۱۰,۰۰۰ ریال، مازاد عرضه نسبت به مقدار عرضه تعادلی چقدر است؟
- (ب) در قیمت ۶۰۰۰ ریال و ۹۰۰۰ ریال به ترتیب مقدار کمبود عرضه و مازاد عرضه چقدر است؟
- (ج) در کدام سطح از قیمت و مقدار، دریافتی تولیدکننده به حداکثر می‌رسد و مقدار آن کدام است؟
- (د) کدام عامل موجب از بین رفتن فاصله بین عرضه و تقاضا و هماهنگی رفتار اقتصادی تولیدکننده و مصرف‌کننده می‌شود؟

- (۱) الف) ۱۵ (ب) ۲۰ - ۱۰ (ج) ۱۰,۰۰۰ - ۳۰ - ۳۰۰,۰۰۰ (د) افزایش قیمت از ۶۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- (۲) الف) ۱۵ (ب) ۱۰ - ۲۰ (ج) ۷۰۰۰ - ۱۵ - ۱۰۵,۰۰۰ (د) کاهش قیمت از ۸۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- (۳) الف) ۳۰ (ب) ۱۰ - ۲۰ (ج) ۷۰۰۰ - ۱۵ - ۱۰۵,۰۰۰ (د) افزایش قیمت از ۶۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال
- (۴) الف) ۳۰ (ب) ۲۰ - ۱۰ (ج) ۱۰,۰۰۰ - ۳۰ - ۳۰۰,۰۰۰ (د) کاهش قیمت از ۸۰۰۰ ریال به ۷۰۰۰ ریال

۲.۶ کدام گزینه جاهای خالی زیر را به درستی کامل می‌کند؟

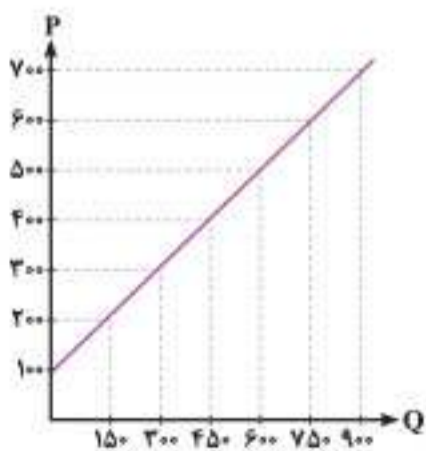
(الف) در یک قیمت مشخص و ثابت اگر تولیدکنندگان بیشتر از تقاضای مصرف‌کنندگان کالا تولید کنند، موفق به فروش آن مقدار اضافی نخواهند شد. به این وضعیت «_____» می‌گویند.

(ب) اگر مصرف‌کنندگان بخواهند مقداری بیشتر از آنچه تولیدکنندگان عرضه کرده‌اند کالا خریداری کنند، دچار مشکل خواهند شد. به این وضعیت «_____» می‌گویند.

(ج) عاملی که این هماهنگی و تعادل را ایجاد می‌کند «_____» است.

- (۱) الف) مازاد عرضه یا کمبود تقاضا (ب) مازاد تقاضا یا کمبود عرضه (ج) قیمت آن کالا
- (۲) الف) مازاد تقاضا یا کمبود عرضه (ب) مازاد عرضه یا کمبود تقاضا (ج) سلیقه مصرف‌کنندگان
- (۳) الف) مازاد عرضه یا کمبود تقاضا (ب) مازاد تقاضا یا کمبود عرضه (ج) قیمت سایر کالاها
- (۴) الف) مازاد تقاضا یا کمبود عرضه (ب) مازاد عرضه یا کمبود تقاضا (ج) درآمد و میزان تولید

۲.۷ کدام گزینه پاسخ درست پرسش‌های زیر است؟

قیمت	مقدار (به کیلو)
۱۰۰	۹۰۰
۲۰۰	۷۵۰
۳۰۰	۶۰۰
۴۰۰	۴۵۰
۵۰۰	۳۰۰
۶۰۰	۱۵۰
۷۰۰	۰

- (الف) کدام گزینه از عوامل مؤثر بر تصمیم تولیدکنندگان در مورد میزان تولید یک کالا نیست؟
- (ب) در سطح قیمت ۲۰۰ ریال، تغییرات قیمت برای رسیدن به تعادل چگونه است؟
- (ج) میزان مازاد تقاضا نسبت به مقدار تعادلی در سطح قیمت ۱۰۰ ریال کدام است؟
- (د) میزان مازاد عرضه در سطح قیمت ۵۰۰ ریال کدام است؟
- (ه) حداکثر درآمد تولیدکنندگان در سطح قیمت ۶۰۰ ریال کدام است؟

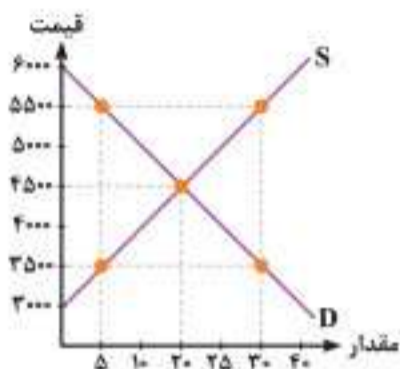
- (۱) الف) سلیقه مصرف‌کنندگان (ب) ۲۰۰ ریال افزایش قیمت (ج) ۹۰۰ کیلو (د) ۳۰۰ کیلو (ه) ۴۵۰,۰۰۰ ریال
- (۲) الف) قیمت کالا (ب) افزایش قیمت تا سطح قیمت تعادلی (ج) ۹۰۰ کیلو (د) ۱۵۰ کیلو (ه) ۹۰۰,۰۰۰ ریال
- (۳) الف) هزینه‌های تولید (ب) ۲۰۰ ریال کاهش قیمت (ج) ۴۵۰ کیلو (د) ۱۵۰ کیلو (ه) ۴۵۰,۰۰۰ ریال
- (۴) الف) درآمد مصرف‌کنندگان (ب) افزایش قیمت تا سطح قیمت تعادلی (ج) ۴۵۰ کیلو (د) ۳۰۰ کیلو (ه) ۹۰۰,۰۰۰ ریال

۲۰۸. در چه وضعیتی، گروهی از مصرف‌کنندگان موفق به خرید کالای موردنیاز خود نخواهند شد؟

- ۱) وقتی که در بازار قیمت از سطح قیمت تعادلی بالاتر برود و مازاد عرضه به وجود آید.
- ۲) زمانی که در بازار کاهش قیمت تا سطحی ادامه یابد که در آن، فاصله بین عرضه و تقاضا از بین برود.
- ۳) هنگامی که مازاد تقاضا اتفاق می‌افتد و قیمت از سطح قیمت تعادلی پایین‌تر می‌آید.
- ۴) موقعی که در بازار قیمت تعادلی نباشد و هیچ‌یک از عوامل مؤثر، قادر به تغییر قیمت به سمت قیمت تعادلی نشوند.

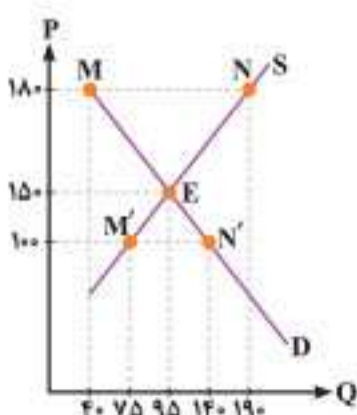
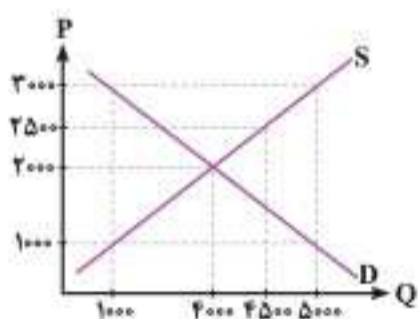
۲۰۹. در شکل روبه‌رو منحنی‌های عرضه و تقاضا برای یک کالا رسم شده است، بر این اساس:

- الف) در قیمت ۵۵۰۰ ریال، مازاد عرضه نسبت به عرضه تعادلی چند کیلو است و دلیل کمبود تقاضا کدام است؟
 ب) در قیمت ۲۵۰۰ ریال، مقدار کمبود عرضه نسبت به عرضه تعادلی چند کیلو است و دلیل مازاد تقاضا کدام است؟
 ج) کدام منحنی به ترتیب از راست به چپ، رفتار اقتصادی مصرف‌کننده و تولیدکننده را نشان می‌دهد؟
- ۱) الف) ۱۰ - بالا بودن قیمت کالا (ب) ۱۵ - پایین بودن قیمت کالا (ج) S و D
 - ۲) الف) ۲۵ - پایین بودن قیمت کالا (ب) ۲۰ - پایین بودن قیمت کالا (ج) S و D
 - ۳) الف) ۱۰ - بالا بودن قیمت کالا (ب) ۱۵ - بالا بودن قیمت کالا (ج) D و S
 - ۴) الف) ۲۵ - پایین بودن قیمت کالا (ب) ۲۰ - پایین بودن قیمت کالا (ج) D و S

ردیف	قیمت	مقدار تقاضا	مقدار عرضه
۱	۷۰۰۰	۸۰	۲۰
۲	۸۰۰۰	۷۰	۲۰
۳	۹۰۰۰	۶۰	۴۰
۴	۱۰,۰۰۰	۵۰	۵۰
۵	۱۱,۰۰۰	۴۰	۶۰
۶	۱۲,۰۰۰	۳۰	۷۰
۷	۱۳,۰۰۰	۲۰	۸۰

ردیف	قیمت	مقدار تقاضا	مقدار عرضه
۱	۷۰۰۰	۵	۲۵
۲	۶۰۰۰	۱۰	۲۰
۳	۵۰۰۰	۱۵	۲۵
۴	۴۰۰۰	۲۰	۲۰
۵	۳۰۰۰	۲۵	۱۵
۶	۲۰۰۰	۳۰	۱۰
۷	۱۰۰۰	۳۵	۵

۲۱۲. بر اساس منحنی‌های عرضه و تقاضای داده‌شده به سوالات پاسخ دهید.

- الف) در چه قیمتی مقدار عرضه و تقاضا برابر می‌شود؟
 ب) حداکثر درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱۰۰۰ ریال چه میزان است؟
 ج) در قیمت ۲۵۰۰ ریال در بازار چه وضعیتی وجود دارد؟
- ۱) الف) ۲۰۰۰ ریال (ب) ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) کمبود تقاضا
 - ۲) الف) ۳۰۰۰ ریال (ب) ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) کمبود تقاضا
 - ۳) الف) ۳۰۰۰ ریال (ب) ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) مازاد عرضه
 - ۴) الف) ۲۰۰۰ ریال (ب) ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال (ج) مازاد عرضه

(بیشتر بدانیم)

۲۱۳. نمودار داده‌شده نشانگر عرضه و تقاضای کالای خاصی است. با توجه به آن به سوالات زیر پاسخ دهید.

- الف) در قیمت‌های ۱۰۰ و ۱۸۰ ریال به ترتیب مازاد تقاضا و مازاد عرضه کدام است؟
 ب) در محدوده قیمت‌های ۱۰۰ و ۱۸۰، کدام عوامل باعث افزایش و کاهش قیمت‌ها شده تا قیمت‌ها به تعادل برسند؟
- ۱) الف) ۱۵۰ - ۶۵ (ب) فزونی عرضه بر تقاضا - فزونی تقاضا بر عرضه
 - ۲) الف) ۱۵۰ - ۶۵ (ب) فزونی تقاضا بر عرضه - فزونی عرضه بر تقاضا
 - ۳) الف) ۹۵ - ۴۵ (ب) فزونی تقاضا بر عرضه - فزونی عرضه بر تقاضا
 - ۴) الف) ۱۵۰ - ۶۵ (ب) فزونی عرضه بر تقاضا - فزونی تقاضا بر عرضه

۲۱۴. کدام گزینه در رابطه با انحصار درست است؟

- (۱) به طور کلی انحصار چه به شکل طبیعی و چه قانونی و غیرقانونی، برای رفاه جامعه مضر است.
- (۲) انحصار طبیعی همیشه سودمند است و در همه جوامع وجود دارد.
- (۳) انحصار قانونی به شرط نظارت و قانون گذاری دولت می تواند سودمند باشد.
- (۴) در زمان جنگ به دلیل غیرمنتظره بودن حوادث، انحصار غیرقانونی سودمند است.

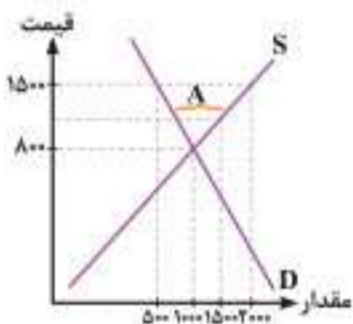
۲۱۵. کدام گزینه مبین پاسخ درست پرسش های زیر است؟

- (الف) شهرداری برای خرید امکانات ورزشی جهت تجهیز فضای سبز و پارک های شهر تهران، خرید خود را در کدام بازار انجام می دهد؟
 (ب) چه کسانی معمولاً در تلاش هستند تا از دوراه تقاضا و مصرف یک کالا را تغییر دهند؟
 (۱) مزایده (ب) اقتصاددانان
 (۲) الف (مزایده ب) سیاست گذاران
 (۳) الف (مناقصه ب) سیاست گذاران
 (۴) الف (مناقصه ب) اقتصاددانان

۲۱۶. با توجه به نمودار عرضه و تقاضای رو به رو، کدام گزینه پاسخ درست سوالات زیر است؟

- (الف) مقدار و قیمت تعادلی به ترتیب از راست به چپ کدام است؟
 (ب) چه وضعیتی در محدوده A وجود دارد؟
 (ج) در قیمت ۱۵۰۰ تومان، درآمد تولیدکننده چقدر است؟

- (۱) الف (۸۰۰ - ۱۰۰۰) ب) هنگامی که میزان عرضه بیشتر از تقاضا باشد مزاد به وجود می آید. (ج) ۷۵۰,۰۰۰ تومان
 (۲) الف (۸۰۰ - ۱۰۰۰) ب) برخی تولیدکنندگان از طریق کاهش قیمت سعی در پیدا کردن مشتری به جهت افزایش میزان فروش دارند. (ج) ۷۵۰,۰۰۰ تومان

- (۳) الف (۸۰۰ - ۱۰۰۰) ب) عده ای با پیشنهاد قیمت بالاتر سعی بر آن دارند تا کالایی را که نسبت به آن مشتاق اند به دست آورند. (ج) ۳,۰۰۰,۰۰۰ تومان
 (۴) الف (۸۰۰ - ۱۰۰۰) ب) در صورت بیشتر بودن مقدار تقاضای کالایی از مقدار عرضه آن، اتفاقی که در بازار می افتد کمبود است. (ج) ۳,۰۰۰,۰۰۰ تومان

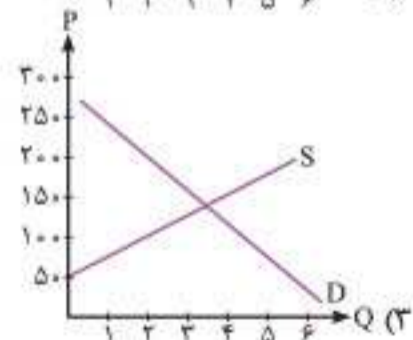
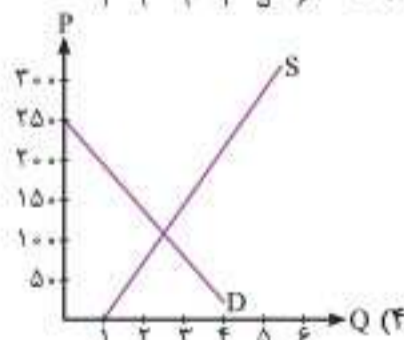
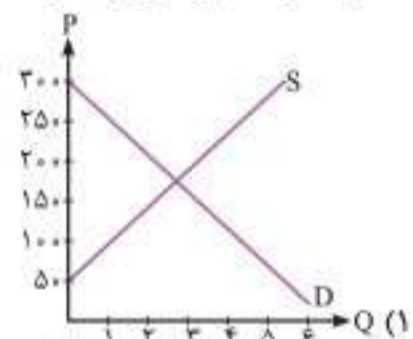
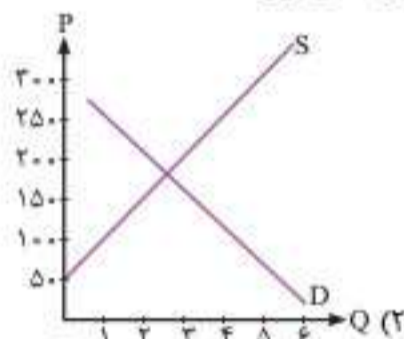
۲۱۷. تغییرات قیمت یک کالا و مقدار عرضه و تقاضای آن کالا در یک دوره مشخص، به صورت زیر است.

۱۱	۱۸	۲۱	۲۳	۲۷	X	۳۱	میزان تقاضا
۵۰۰	۴۰۰	۳۰۰	۲۵۰	۲۰۰	۱۵۰	۱۰۰	قیمت
۴۳	Y	۳۳	۳۱	۲۷	۲۱	۱۷	میزان عرضه

(الف) کدام یک می تواند بیانگر مقادیر X و Y در جدول باشد؟

- (ب) عرضه کنندگان در قیمت ۳۰۰ ریال در بازار، حداکثر چه مقدار درآمد دارند؟
 (۱) الف (۲۹ - ۳۷) ب) ۶۳۰۰
 (۲) الف (۲۸ - ۳۷) ب) ۹۹۰۰
 (۳) الف (۲۸ - ۳۰) ب) ۸۷۰۰
 (۴) الف (۲۵ - ۴۰) ب) ۵۵۰۰

۲۱۸. کدام یک از منحنی های زیر، «مازاد تقاضا» به اندازه ۳ کیلو در قیمت ۱۰۰ ریال را نشان می دهد؟

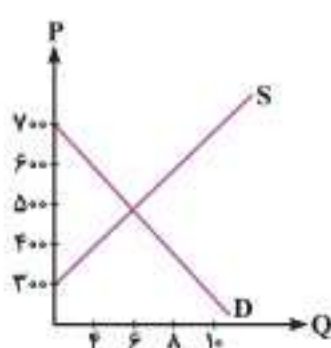

۲۱۹. نمودارهای S و D کالای X در بازار را در نظر بگیرید. با توجه به آن کدام گزینه مبین پاسخ درست سوالات زیر است؟

- (الف) تولیدکنندگان در قیمت ۴۰۰ ریال، چقدر کالا تولید می کنند و چه نوع مازاد یا کمبودی در بازار هست و چه چیزی بازار این کالا را به سمت تعادل می برد؟

(ب) قیمت تعادلی، تقاضای تعادلی و عرضه تعادلی به ترتیب از راست به چپ کدام است؟

- (۱) الف (۸ کیلو - مازاد عرضه ای معادل ۴ کیلو - کاهش قیمت ب) ۶۰۰ ریال - ۲ کیلو - ۸ کیلو
 (۲) الف (۸ کیلو - مازاد عرضه ای معادل ۴ کیلو - کاهش قیمت ب) ۵۰۰ ریال - ۶ کیلو - ۶ کیلو
 (۳) الف (۴ کیلو - کمبود عرضه ای معادل ۴ کیلو - افزایش قیمت ب) ۶۰۰ ریال - ۲ کیلو - ۲ کیلو
 (۴) الف (۴ کیلو - کمبود عرضه ای معادل ۴ کیلو - افزایش قیمت ب) ۵۰۰ ریال - ۶ کیلو - ۶ کیلو

(خارج ۹۳)

۲۲۹. کدام گزینه مبین پاسخ درست و کامل سؤالات زیر است؟

الف) در رابطه با واقعیت، کدام عبارت نادرست است؟
 ب) اگر «تولیدکنندگان» بیش از مقدار خرید «مصرف کنندگان»، کالا تولید کنند و اگر مصرف کنندگان بیش از تولید «تولیدکنندگان» کالا بخواهند، دچار مشکل خواهند شد. پس «_____» این دو گروه باید هماهنگ باشد و عاملی که این هماهنگی و تعادل را ایجاد می کند «_____» است.
 ج) کدام عبارت نادرست است؟

د) هرگاه در بازار، قیمت در سطح «قیمت تعادلی» نباشد:

۱) الف) قیمت یک کالا و مقدار خرید آن به وسیله «مصرف کنندگان» با هم «رابطه مستقیم» دارند. ب) رفتار اقتصادی - قیمت کالا ج) هر قدر تعداد «تولیدکننده» زیادتر و رقابت فشرده تر باشد، منافع بیشتری نصیب «تولیدکنندگان» می شود. د) عواملی آن را به سطح «قیمت تعادلی» می کشانند.

۲) الف) با افزایش «قیمت یک کالا»، مصرف کنندگان سعی می کنند نیازشان را با مصرف کالاهای مشابه که قیمت آن ها افزایش نیافته است، برآورده سازند. ب) تصمیم اقتصادی - قیمت کالا ج) در مقایسه بین دو وضعیت «رقابت و انحصار» می توان گفت که رقابت بین «تولیدکنندگان» به نفع «مصرف کنندگان» است. د) دلیلی است بر ناهماهنگی و عدم تعادل بین «مصرف کنندگان» و «تولیدکننده».

۳) الف) هر یک از کالاها و خدمات مورد نیاز مردم توسط تعدادی بنگاه «تولید» می شود و سپس مصرف کنندگان آن ها را خریداری کرده و به مصرف می رسانند. ب) اندیشه اقتصادی - کیفیت کالا ج) وضعیت «رقابت و انحصار» همان گونه که در طرف «فروشنده» وجود دارد، در طرف خریدار نیز می تواند وجود داشته باشد؛ مثل کالاهایی که دولت تنها خریدار آن هاست. د) دلیل عمده اش کمبود یعنی «فزونی تقاضا بر عرضه» است.

۴) الف) با افزایش قیمت هر کالا «مصرف کنندگان» انگیزه بیشتری برای صرفه جویی در مصرف آن کالا خواهند داشت. این عامل نیز می تواند خرید کالا را کاهش دهد. ب) اندیشه های اقتصادی - تعادلی بودن قیمت کالا ج) وضعیت «خریدار انحصاری» باعث می شود که «فروشنندگان» مجبور شوند کالاهای خود را به قیمت دلخواه «خریدار انحصارگر» به او بفروشند. د) دلیل اصلی و مهم آن، «مازاد» یعنی «فزونی عرضه بر تقاضا» است.

(سراسری ۹۱)

۲۳۰. جدول زیر بیانگر «تقاضا، عرضه و قیمت» در یک جامعه فرضی است. در این صورت کدام ردیف جدول بیانگر:

الف) «مازاد عرضه» است؟
 ب) «کمبود عرضه» است؟

ج) برابری میان «تقاضا و عرضه» است و نام اصطلاح اقتصادی آن چیست؟

ردیف	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱	۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۲	۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۳	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۴	۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۵	۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۶	۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۷	۴۰۰	۰	۱۲۰۰

۱) الف) ردیف ۳ ب) ردیف ۵ ج) ردیف ۴: مقدار تعادلی
 ۲) الف) ردیف ۳ ب) ردیف ۵ ج) ردیف ۷: قیمت تعادلی
 ۳) الف) ردیف ۵ ب) ردیف ۳ ج) ردیف ۴: قیمت و مقدار تعادلی
 ۴) الف) ردیف ۵ ب) ردیف ۳ ج) ردیف ۷: مقدار و قیمت تعادلی

(سراسری ۹۳)

۲۳۱. کدام گزینه بیانگر پاسخ درست و کامل پرسش های زیر است؟

الف) تجربه نشان می دهد که با کاهش قیمت یک کالا، _____

ب) «قیمت یک کالا» و «میزان» تولید و عرضه آن از سوی «تولیدکنندگان» با هم _____

ج) در رابطه با «واقعیت» کدام عبارت نادرست است؟

۱) الف) میزان خرید آن «افزایش» ولی میزان مصرف آن «کاهش» می یابد. ب) رابطه «تنگاتنگ» دارند. ج) «تولیدکنندگان» با هدف به دست آوردن «سود» به تولید کالا می پردازند و «مصرف کنندگان» نیز برای رفع «نیازهای خود» کالاها و خدمات را خریداری می نمایند.

۲) الف) میزان خرید آن «کاهش» ولی میزان مصرف آن «افزایش» می یابد. ب) رابطه «متقابل» دارند. ج) هر یک از کالاها و خدمات مورد نیاز مردم توسط تعدادی از «بنگاه های تولیدی» تولید می شوند.

۳) الف) میزان مصرف یا خرید آن از سوی «تولیدکنندگان» کاهش می یابد. ب) رابطه «معکوس» دارند. ج) انسان برای رفع نیازهای خود ناگزیر از مصرف بعضی از «کالاها و خدمات» است.

۴) الف) میزان مصرف یا خرید از سوی «مصرف کنندگان» افزایش می یابد. ب) رابطه «مستقیم» دارند. ج) اگر در بازار، قیمت کالایی در حال «افزایش» باشد می گوئیم به دلیل «کمبود» یعنی «فزونی عرضه بر تقاضا» قیمت به سمت «قیمت تعادلی» پیش می رود.

۲۳۲. با توجه به جدول «تقاضا، عرضه و قیمت» زیر، به دلیل ارزان بودن کالا، تقاضا برای آن زیاد است در حالی که تولیدکنندگان برای تولید آن کالا به آن مقدار، انگیزه کافی ندارند. در این صورت در کدام «سطح قیمت» و کدام «ردیف‌های جدول» بازار با «کمبود عرضه» روبه‌رو است؟ (خارج ۹۰)

ردیف	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱	۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۲	۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۳	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۴	۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۵	۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۶	۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۷	۴۰۰	۰	۱۲۰۰

- (۱) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۱، ۲ و ۳
 (۲) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۱، ۲ و ۳
 (۳) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۵، ۶ و ۷
 (۴) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۵، ۶ و ۷

۲۳۳. با توجه به جدول «تقاضا، عرضه و قیمت» زیر در کدام سطح قیمت و در کدام ردیف‌های جدول، بازار با «مازاد عرضه» روبه‌رو است؟ (به دلیل گران بودن کالا، تولیدکنندگان که به دنبال سود بیشتر هستند به تولید می‌پردازند در حالی که «مصرف‌کنندگان» به خرید و مصرف این کالای گران، به آن مقدار تمایل نشان نمی‌دهند.) (سراسری ۹۰)

ردیف	قیمت (به ریال)	مقدار تقاضا (به کیلو)	مقدار عرضه (به کیلو)
۱	۱۰۰	۱۲۰۰	۰
۲	۱۵۰	۱۰۰۰	۲۰۰
۳	۲۰۰	۸۰۰	۴۰۰
۴	۲۵۰	۶۰۰	۶۰۰
۵	۳۰۰	۴۰۰	۸۰۰
۶	۳۵۰	۲۰۰	۱۰۰۰
۷	۴۰۰	۰	۱۲۰۰

- (۱) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۱، ۲ و ۳
 (۲) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۱، ۲ و ۳
 (۳) در سطح قیمت پایین‌تر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۵، ۶ و ۷
 (۴) در سطح قیمت بالاتر از ۲۵۰ ریال - ردیف‌های: ۵، ۶ و ۷

۲۳۴. در کدام شرایط وضعیت زیر پیش می‌آید؟ (خارج ۹۴)

- «افزایش قیمت تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن، فاصله میان «عرضه و تقاضا» از بین برود و تعادل در بازار حفظ شود. این سطح قیمت همان «قیمت تعادلی» است.»
- وقتی در بازار قیمت از سطح قیمت تعادلی بالاتر برود، مازاد عرضه به وجود می‌آید.
 - هنگامی که در بازار کمبود عرضه اتفاق می‌افتد و قیمت از سطح قیمت تعادلی پایین‌تر می‌آید.
 - هنگامی که گروهی از تولیدکنندگان موفق به فروش کالاهای خود نشوند و حاضر باشند آن را با قیمتی پایین‌تر به فروش برسانند.
 - هنگامی که از یک طرف مصرف‌کنندگان، مقدار خرید خود را کاهش دهند و از یک‌سو تولیدکنندگان از تولید خود بکاهند.

۲۳۵. کدام یک از موارد زیر در رابطه با «واقعیت» نادرست است؟ (سراسری ۹۵)

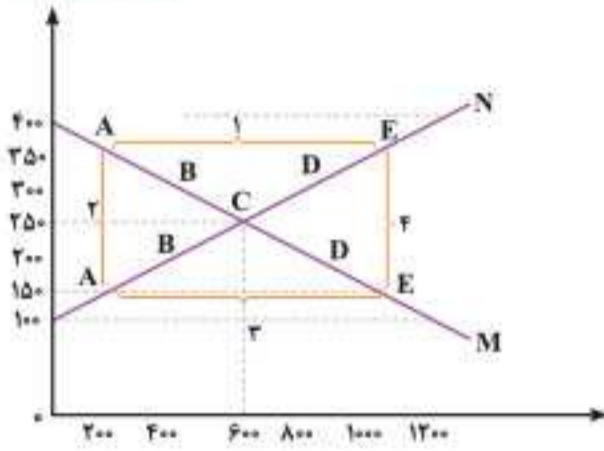
- عاملی که هماهنگی و تعادل را در بازار ایجاد می‌کند میزان تولید یک کالا است.
- اگر مصرف‌کنندگان بخواهند بیشتر از آنچه تولیدکنندگان عرضه کرده‌اند، کالا خریداری کنند مقدور نخواهد بود.
- اگر تولیدکنندگان بیشتر از مقدار خرید مصرف‌کنندگان کالا تولید کنند موفق به فروش آن مقدار اضافی نخواهند شد.
- رفتار اقتصادی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان باید با یکدیگر هماهنگ باشد، در غیر این صورت دچار مشکل خواهند شد.

۲۳۶. مطلب داده‌شده مربوط به کدام یک از گزینه‌های زیر است؟ (خارج ۹۵)

- «این کاهش قیمت تا سطحی ادامه پیدا می‌کند که در آن فاصله بین عرضه و تقاضا از بین برود و در بازار تعادل برقرار شود.»
- وقتی در بازار قیمت از سطح تعادلی پایین‌تر باشد و کمبود عرضه پدید آید.
 - هنگامی که در بازار مازاد عرضه اتفاق می‌افتد و قیمت از سطح تعادلی بالاتر می‌رود.
 - بالا رفتن قیمت باعث می‌شود که از یک‌سو تولیدکنندگان رغبت بیشتری به تولید نشان دهند و از سوی دیگر مصرف‌کنندگان از مصرف خود بکاهند.
 - زمانی که گروهی از مصرف‌کنندگان موفق به خرید کالای موردنیاز خود نشوند حاضرند برای خرید کالا مبلغ بالاتری بپردازند و این امر سبب افزایش قیمت کالا خواهد بود.

۲۳۷. با توجه به نمودار داده‌شده:

(سراسری ۱۴۰۰)

الف) کدام شماره، بیانگر مازاد عرضه است؟

ب) کدام دو نقطه، به ترتیب بیانگر قیمت و مقدار و مفهوم تعادلی است؟

ج) کدام شماره، مبین مفهوم کمبود عرضه است؟

د) کدام حروف به ترتیب، بیانگر منحنی تقاضا و عرضه است؟

ه) کدام دو عدد بیانگر «عرضه صفر» است و کدام دو عدد مبین «تقاضای صفر» است؟

۱) الف) ۱ ب) C - ۲۵۰ - ۶۰۰ ج) ۳ د) M و N ه) ۱۲۰۰، ۴۰۰ و ۱۲۰۰، ۱۰۰

۲) الف) ۱ ب) B - ۲۵۰ - ۶۰۰ ج) ۴ د) M و N ه) ۴۰۰، ۱۲۰۰ و ۱۲۰۰، ۱۰۰

۳) الف) ۳ ب) B - ۲۵۰ - ۶۰۰ ج) ۲ د) N و M ه) ۴۰۰، ۱۲۰۰ و ۱۰۰، ۱۲۰۰

۴) الف) ۳ ب) C - ۲۵۰ - ۶۰۰ ج) ۱ د) M و N ه) ۱۲۰۰، ۴۰۰ و ۱۰۰، ۱۲۰۰

۲۳۸. جدول مقابل، نمودار: «تقاضا، عرضه، قیمت» در یک جامعه بازاری فرضی

است، در این صورت کدام یک از ردیف‌های جدول، بیانگر: (خارج ۱۴۰۰)

الف) مازاد عرضه است؟

ب) برابری میان «تقاضا و عرضه است» نام اصطلاح اقتصادی آن کدام است؟

ج) کمبود عرضه است؟

۱) الف) ردیف: ۳ ب) ردیف: ۴ - قیمت تعادلی ج) ردیف: ۳

۲) الف) ردیف: ۳ ب) ردیف: ۵ - مقدار تعادلی ج) ردیف: ۴

۳) الف) ردیف: ۵ ب) ردیف: ۴ - قیمت و مقدار تعادلی ج) ردیف: ۳

۴) الف) ردیف: ۵ ب) ردیف: ۵ - مقدار و قیمت تعادلی ج) ردیف: ۴

۲۳۹. جدول روبه‌رو، نمودار: «تقاضا، عرضه، قیمت» در یک جامعه بازاری فرضی

است، به ترتیب کدام ردیف‌های جدول بیانگر: (سراسری ۱۴۰۰)

الف) برابری میان «تقاضا و عرضه» است و نام اصطلاح اقتصادی آن کدام است؟

ب) کمبود عرضه است؟

ج) مازاد عرضه است؟

۱) الف) ردیف: ۴ - مقدار و قیمت تعادلی ب) ردیف: ۳ ج) ردیف: ۵

۲) الف) ردیف: ۴ - مقدار تعادلی ب) ردیف: ۵ ج) ردیف: ۳

۳) الف) ردیف: ۷ - قیمت و مقدار تعادلی ب) ردیف: ۵ ج) ردیف: ۳

۴) الف) ردیف: ۷ - قیمت تعادلی ب) ردیف: ۳ ج) ردیف: ۵

۲۴۰. با توجه به این نکته که قیمت و مقدار تقاضا با یکدیگر رابطه عکس دارند، مشخص کنید که در هر یک از کالاهای «انسولین، آیفون ۱۳ و میوه» با افزایش قیمت،

مقدار تقاضای آن کالا چگونه خواهد بود؟

۱) کاهش - کاهش - کاهش

۲) افزایش - کاهش - کاهش

۳) ثابت می‌ماند - به شدت کاهش - کاهش

۴) ثابت می‌ماند - ثابت می‌ماند - کاهش

۲۴۱. در کدام موقعیت، احتمال می‌رود که قیمت کالا در بازار افزایش یابد؟

۱) وجود مازاد عرضه

۲) فزونی مقدار تقاضا

۳) پیشنهاد از طرف فروشندگان

۴) قیمت بالاتر از قیمت تعادلی

۲۴۲. چه تعداد از عبارات زیر در ارتباط با انواع کالاهای معمولی و پست و جانشین و مکمل درست است؟

الف) همیشه مقدار خریدها از انواع کالاها با افزایش درآمد بیشتر می‌شود.

ب) مرغوب یا پست بودن یک کالا، به رابطه میان درآمد ما و تقاضای ما از آن کالا بستگی دارد.

ج) تغییر قیمت کالاهای مرتبط با کالای مدنظر ما، بر روی مقدار خرید ما از آن کالا اثر می‌گذارد.

د) کالاهای مکمل مانند گوشت قرمز و گوشت سفید به جای هم مصرف می‌شوند.

ه) کالاهای جانشین با هم مصرف می‌شوند، مثلاً وقتی چای می‌خریم، به بازار قند و شکر هم نیم‌نگاهی داریم.

۱) چهار

۲) سه

۳) دو

۴) یک

۲۴۳. کدام یک از موارد زیر، باعث حرکت نقاط روی منحنی تقاضا می‌گردد؟

۱) افزایش جمعیت

۲) تغییرات درآمد

۳) تغییرات قیمت

۴) افزایش تنوع سلیقه مصرف‌کنندگان

۹۵۱. احکام اقتصادی اسلام پایه قواعد و مقررات کدام اقتصادها قرار گرفت؟

- (الف) قسمت‌های جنوبی آمریکا (ب) آسیای میانه (ج) شمال اروپا
(د) آسیای غربی و جنوب غربی (ه) جنوب آفریقا
(۱) ج - د - ه (۲) ب - ج - ه (۳) ب - د (۴) ج - د

۹۵۲. کدام گزینه بیانگر پاسخ صحیح سؤالات زیر در رابطه با حکومت پهلوی است؟

(الف) از جمله ویژگی‌های اقتصاد این دوران چه بود؟

(ب) درآمدهای نفتی ایران چگونه موجب افزایش مشکلات اقتصادی ایران شد؟

(ج) کدام مورد آخرین صدمه را به کشاورزی و اقتصاد روستایی وارد ساخت؟

(۱) الف) هماهنگی اقتصادی با سایر لایه‌های دینی، اجتماعی و فرهنگی کشور (ب) عدم پرداخت بهای نفت توسط سایر کشورهای خریدار و تک محصولی شدن اقتصاد کشور (ج) اجرای برنامه‌هایی موسوم به انقلاب سفید

(۲) الف) ایجاد زمینه‌های قانونی و زیرساخت‌های مواصلاتی، گسترش مدارس و دانشگاه‌ها و بهبود نسبی بهداشت (ب) تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای صنعتی و غفلت از اقتصاد مردمی (ج) اجرای برنامه‌هایی موسوم به انقلاب سفید

(۳) الف) هماهنگی اقتصادی با سایر لایه‌های دینی، اجتماعی و فرهنگی کشور (ب) تبدیل ایران به بازار مصرفی کالاهای کشورهای صنعتی و غفلت از اقتصاد مردمی (ج) تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت‌های خصوصی

(۴) الف) ایجاد زمینه‌های قانونی و زیرساخت‌های مواصلاتی، گسترش مدارس و دانشگاه‌ها و بهبود نسبی بهداشت (ب) عدم پرداخت بهای نفت توسط سایر کشورهای خریدار و تک محصولی شدن اقتصاد کشور (ج) تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت‌های خصوصی

اقتصاد فصل سوم درس یازدهم

۹۵۳. در یک جامعه فرضی میزان تولید کل کشوری در سه سال پیاپی به ترتیب، ۵۵۰، ۶۵۰ و ۷۹۰ هزار میلیارد ریال بوده است؛ با انتخاب سال اول به عنوان سال

پایه، میزان کل تولید بر حسب سال پایه به ترتیب به ۵۵۰، ۶۱۰ و ۷۲۰ تغییر یافت. با توجه به این اطلاعات به ترتیب:

(الف) مقدار تورم در سال دوم و سوم چقدر است؟

(ب) کدام اعداد مربوط به پدیده افزایش قیمت‌ها در سال دوم است؟

(ج) میزان تولید در سال سوم نسبت به سال دوم چقدر افزایش یافته است؟

- (۱) الف) (۴۰ - ۷۰) (ب) (۴۰ - ۱۱۰) (ج) (۴۰ - ۷۰)
(۲) الف) (۱۰۰ - ۱۴۰) (ب) (۴۰ - ۷۰) (ج) (۴۰ - ۷۰)
(۳) الف) (۱۰۰ - ۷۰) (ب) (۷۰ - ۱۱۰) (ج) (۷۰ - ۱۱۰)
(۴) الف) (۵۰ - ۷۰) (ب) (۳۰ - ۱۱۰) (ج) (۳۰ - ۱۱۰)

۹۵۴. اطلاعات داده‌شده مربوط به تولیدات کشور B طی دو سال متوالی است، با توجه به اطلاعات جدول:

سال	کالای الف		کالای ب	
	مقدار	قیمت	مقدار	قیمت
۲۰۱۲	۶۰	۱۱۵۰	۷۰۰	۳۰
۲۰۱۳	۷۲	۱۶۰۰	۱۳۵۰	۴۰

(الف) تولید ناخالص داخلی اسمی در سال ۲۰۱۲:

(ب) تولید ناخالص داخلی واقعی در سال ۲۰۱۳ چقدر است؟ (سال ۲۰۱۲ به عنوان سال پایه در نظر گرفته شده است).

(۱) الف) (۹۰,۰۰۰) (ب) (۱۲۳,۳۰۰)

(۲) الف) (۹۰,۰۰۰) (ب) (۱۶۹,۲۰۰)

(۳) الف) (۸۲,۴۰۰) (ب) (۱۲۳,۵۰۰)

(۴) الف) (۴۳,۰۰۰) (ب) (۱۳۴,۵۰۰)

۹۵۵. جدول داده‌شده مربوط به وضعیت توزیع درآمد در کشوری فرضی است:

سهم دهک	سهم
سهم دهک اول	۵
سهم دهک دوم	۶/۵
سهم دهک سوم	۷
سهم دهک چهارم	۷/۵
سهم دهک پنجم	۱۵
سهم دهک ششم	۲۲

با توجه به سه فرمول نسبت ۲۰ درصد بالا به ۲۰ درصد پایین، تست ۱۰ درصد بالا به ۴۰ درصد پایین و ۱۰ درصد بالا به ۱۰ درصد پایین، به ترتیب ارائه کدام شاخص:

(الف) توزیع درآمد در این کشور را عادلانه‌تر نشان می‌دهد؟

(ب) توزیع درآمد در این کشور را نامناسب‌تر نشان می‌دهد؟

(ج) با فرض اینکه جمعیت این جامعه ۶۸ میلیون نفر باشد، جمعیت دهک پنجم چقدر است؟

(۱) الف) نسبت ۲۰ درصد بالا به ۲۰ درصد پایین (ب) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۴۰ درصد پایین (ج) ۵,۹۰۰,۰۰۰

(۲) الف) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۴۰ درصد پایین (ب) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۱۰ درصد پایین (ج) ۶,۸۰۰,۰۰۰

(۳) الف) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۱۰ درصد پایین (ب) نسبت ۲۰ درصد بالا به ۲۰ درصد پایین (ج) ۵,۹۰۰,۰۰۰

(۴) الف) نسبت ۲۰ درصد بالا به ۲۰ درصد پایین (ب) نسبت ۱۰ درصد بالا به ۴۰ درصد پایین (ج) ۶,۸۰۰,۰۰۰

۹۵۶. جدول زیر مربوط به وضعیت توزیع درآمد در کشور A است. بر این اساس چنانچه تفاوت سهم دهک‌ها به صورت زیر باشد:

۴	سهم دهک اول
۴	سهم دهک دوم
۶	سهم دهک سوم
۶/۵	سهم دهک چهارم
۴	سهم دهک پنجم
۱۰	سهم دهک ششم
۱۰/۵	سهم دهک هفتم
۱۲	سهم دهک هشتم
۴	سهم دهک نهم
۴	سهم دهک دهم
صد درصد در آمد ملی	صد درصد جمعیت کشور

– تفاوت سهم دهک اول و سوم: ۲

– تفاوت سهم دهک پنجم و ششم: ۲

– تفاوت سهم دهک اول و دهم: ۲۰

– تفاوت سهم دهک هشتم و دوم: ۶/۵

الف) شاخص دهک‌ها در این کشور چه عددی است؟

ب) اگر بخواهیم وضعیت توزیع درآمد در این کشور را عادلانه‌تر کنیم، چه تغییری در سهم دهک‌ها باید ایجاد شود؟

ج) اگر کل جمعیت این جامعه، ۲۴ میلیون نفر باشد، سهم دهک چهارم از درآمد ملی چقدر است؟

۱) الف) ۷ ب) باید سهم دهک‌های پردرآمد (بالای جامعه) را کم کرده و به سهم دهک‌های کم‌درآمد (پایین جامعه) اضافه کنیم. ج) ۱۶,۵۰۰,۰۰۰

۲) الف) ۶ ب) باید سهم دهک‌های پردرآمد (بالای جامعه) را کم کرده و به سهم دهک‌های کم‌درآمد (پایین جامعه) اضافه کنیم. ج) ۱۵,۶۰۰,۰۰۰

۳) الف) ۶ ب) باید سهم دهک‌های پردرآمد (پایین جامعه) را کم کرده و به سهم دهک‌های کم‌درآمد (بالای جامعه) اضافه کنیم. ج) ۱۶,۵۰۰,۰۰۰

۴) الف) ۷ ب) باید سهم دهک‌های پردرآمد (پایین جامعه) را کم کرده و به سهم دهک‌های کم‌درآمد (بالای جامعه) اضافه کنیم. ج) ۱۵,۶۰۰,۰۰۰

۹۵۷. اگر جدول زیر مربوط به تولید کل کالا و خدمات یک کشور طی یک سال باشد، تولید ناخالص داخلی آن برابر است با: (توجه: ارقام به میلیون ریال است).

محصولات کشاورزی	۵۰ هزار تن: به قیمت هر هزار تن ۵ میلیون
پوشاک	۲,۲۱۰,۰۰۰,۰۰۰
ماشین‌آلات	۱,۲۵۰ دستگاه: به قیمت هر دستگاه ۶۸۰ هزار
آموزش	۲,۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰
خدمات بیمه‌ای	۸۷۰,۰۰۰,۰۰۰
کل خدمات بانکی	۲,۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰

۸/۹۶۰ (۴)

۹/۷۴۰ (۳)

۸/۶۹۰ (۲)

۹/۴۷۰ (۱)

۹۵۸. جدول زیر مربوط به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی چند کشور در سال ۲۰۱۸ است. کدام گزینه جدول زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

کشورها	رتبه HDI	درآمد ناخالص ملی سرانه (GNI)	امید به زندگی در بدو تولد (سال)
صربستان	(الف)	۱۵۲۱۸	۷۵/۸
ایرلند	۲	(ب)	۸۲/۱
ایران	(ج)	(ج)	(ج)
هونگ کنگ، چین	۶	(د)	۸۴/۷

۲) الف) ۶۵ ب) ۵۹,۲۵۰ ج) ۶۳ - ۱۸,۱۶۶ - ۷۶/۵ د) ۵۹,۳۷۵

۴) الف) ۶۵ ب) ۵۹,۴۵۰ ج) ۶۳ - ۱۹,۵۱۰ - ۷۵/۶ د) ۵۹,۳۷۵

۱) الف) ۶۵ ب) ۵۵,۶۶۰ ج) ۶۳ - ۱۸,۱۶۶ - ۷۶/۵ د) ۶۰,۲۲۱

۳) الف) ۶۳ ب) ۵۵,۶۶۰ ج) ۶۵ - ۱۹,۵۱۰ - ۷۵/۶ د) ۶۰,۲۲۱

۹۵۹. کدام گزینه بیانگر پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟

الف) کدام مورد بیانگر هزینه استهلاک است؟

ب) شاخص دهک‌ها بیانگر چیست؟

ج) چه هنگام می‌توانیم بگوییم یک کشور در مسیر رشد گام برداشته است؟

د) در چه صورت می‌توانیم تصویر کامل‌تری از پیشرفت اقتصادی یک کشور به‌دست آوریم؟

۱) الف) هزینه‌هایی که صرف کنار گذاشتن این کالا و جایگزینی با کالای دیگری می‌شود. ب) سهم درآمد ده درصد بالای جامعه به ده درصد پایین جامعه
ج) هرگاه کشوری با برخورداری از عوامل تولید بیشتر مثل سرمایه‌گذاری بیشتر یا به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر، ظرفیت تولیدی خود را افزایش دهد، می‌توانیم بگوییم در مسیر رشد گام برداشته است. د) اگر تمام پیشرفت‌های داخلی و خارجی و همچنین تولید ناخالص داخلی و ملی را در مجموع محاسبات یک کشور دخیل کنیم، می‌توانیم بگوییم که پیشرفت کامل‌تری را به تصویر کشیده‌ایم.

۲) الف) هزینه‌هایی که صرف تعمیر و یا جایگزینی سرمایه‌های فرسوده می‌شود. ب) تنوع توزیع درآمد در دهک‌های مختلف به میزان جمعیت متفاوتی که دارند.
ج) هرگاه کشوری با برنامه‌ریزی بلند مدت بتواند برخی شاخص‌های کلان اقتصادی و انسانی خود را بهبود ببخشد، می‌توانیم بگوییم در مسیر رشد گام برداشته است. د) اگر تمام پیشرفت‌های داخلی و خارجی و همچنین تولید ناخالص داخلی و ملی را در مجموع محاسبات یک کشور دخیل کنیم، می‌توانیم بگوییم که پیشرفت کامل‌تری را به تصویر کشیده‌ایم.

۳) الف) هزینه‌هایی که صرف کنار گذاشتن این کالا و جایگزینی با کالای دیگری می‌شود. ب) تنوع توزیع درآمد در دهک‌های مختلف به میزان جمعیت متفاوتی که دارند. ج) هرگاه کشوری با برنامه‌ریزی بلند مدت بتواند برخی شاخص‌های کلان اقتصادی و انسانی خود را بهبود ببخشد، می‌توانیم بگوییم در مسیر رشد گام برداشته است. د) اگر معیارهای اندازه‌گیری رشد اقتصادی، یعنی رشد تولید ناخالص داخلی را با معیارهای اندازه‌گیری نابرابری درآمدی و نیز سایر شاخص‌ها نظیر شاخص امید به زندگی، میزان سواد و یا شاخص‌های مربوط به بهداشت ترکیب کنیم.

۴) الف) هزینه‌هایی که صرف تعمیر و یا جایگزینی سرمایه‌های فرسوده می‌شود. ب) سهم درآمد ده درصد بالای جامعه به ده درصد پایین جامعه ج) هرگاه کشوری با برخورداری از عوامل تولید بیشتر مثل سرمایه‌گذاری بیشتر یا به کارگیری روش‌های بهتر و فناوری مناسب‌تر، ظرفیت تولیدی خود را افزایش دهد، می‌توانیم بگوییم در مسیر رشد گام برداشته است. د) اگر معیارهای اندازه‌گیری رشد اقتصادی، یعنی رشد تولید ناخالص داخلی را با معیارهای اندازه‌گیری نابرابری درآمدی و نیز سایر شاخص‌ها نظیر شاخص امید به زندگی، میزان سواد و یا شاخص‌های مربوط به بهداشت ترکیب کنیم.

۹۶۰. پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر در کدام گزینه مطرح شده است؟

الف) مؤلفه‌هایی نظیر «_____» تشکیل دهنده شاخص توسعه انسانی است.

ب) گاهی افزایش شاخص رشد یک کشور را با افزایش کدام مورد معادل می‌گیرند؟

ج) تلاش اندیشمندان داخلی در جهت یافتن الگوی بومی پیشرفت به‌منظور «_____» است.

د) اگر بخواهیم نرخ رشد کشوری را در طول چند سال بررسی بکنیم، باید _____

۱) الف) میزان امید به زندگی ب) افزایش درآمد ج) جلوگیری از نفوذ بیگانگان و عدم اعتماد به سایر شاخص‌های اقتصادی د) قیمت‌ها را در سال پایه ضرب کنیم.
۲) الف) میزان امید به زندگی ب) توزیع عادلانه درآمد ج) یافتن الگویی که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم ما قرار دهد. د) از شاخص‌های ثابت استفاده کنیم.

۳) الف) سرانه درآمد ناخالص ملی ب) توزیع عادلانه درآمد ج) جلوگیری از نفوذ بیگانگان و عدم اعتماد به سایر شاخص‌های اقتصادی د) از شاخص‌های ثابت استفاده کنیم.
۴) الف) سرانه درآمد ناخالص ملی ب) افزایش درآمد ج) یافتن الگویی که با شرایط فرهنگی، اقلیمی و تاریخی کشور سازگار باشد و بتواند راه روشنی را پیش پای مردم ما قرار دهد. د) قیمت‌ها را در سال پایه ضرب می‌کنیم.

۹۶۱. کدام گزینه کامل‌کننده جای خالی عبارات زیر است؟

الف) با محاسبه نسبت «_____» به «_____» در کشورهای مختلف، شاخصی به‌دست می‌آید که برای مقایسه وضعیت توزیع درآمد به کار می‌رود. هرچه این نسبت بیشتر باشد، توزیع درآمد در آن جامعه «_____» است.

ب) در گزارش توسعه انسانی، ایران در رتبه _____ و جزء کشورهای با توسعه یافتگی _____ به‌شمار می‌رود.

ج) _____ در جامعه‌ای که با اختلاف و شکاف _____ روبه‌روست، _____ و کاریکاتوری است.

د) مهم‌ترین دلیل برای اندازه‌گیری تولید ناخالص داخلی، «_____» است.

۱) الف) دهک اول - دهک دوم - مناسب‌تر ب) ۶۵ - بالا ج) توسعه - فرهنگی - نامتوازن د) نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان
۲) الف) دهک دوم - دهک اول - مناسب‌تر ب) ۶۷ - متوسط ج) رشد ثروت - طبقاتی - ناعادلانه د) اندازه‌گیری میزان رشد یک کشور
۳) الف) دهک اول - دهک دوم - نامناسب‌تر ب) ۶۷ - متوسط ج) توسعه - فرهنگی - نامتوازن د) اندازه‌گیری میزان رشد یک کشور
۴) الف) دهک دوم - دهک اول - نامناسب‌تر ب) ۶۵ - بالا ج) رشد ثروت - طبقاتی - ناعادلانه د) نظارت بر تغییرات تولید در طول زمان

۹۶۲. کدام گزینه بیانگر عبارات نادرست زیر است؟

الف) تولید ناخالص داخلی در سال جاری شامل همه کالاهایی که ساخته شده و در سال بعد به فروش می‌رسند، می‌شود.

ب) بسیاری از کشورهای که دارای رشد و درآمد بالایی هستند، گرفتار نابرابری درآمدی هستند و بخش بزرگی از ثروت تولید شده، تنها به گروه‌های محدودی از جامعه تعلق دارد و اکثریت جامعه از درآمد کمتری برخوردارند.

ج) خرید و فروش کالاهای دست‌دوم به این دلیل که این کالاها زمانی که برای اولین بار تولید و فروخته‌اند، در تولید ناخالص داخلی محاسبه شده‌اند، دیگر محاسبه نمی‌شوند.

د) تولیدات سیگار و مشروبات الکلی که عملاً محاسبه آن‌ها مشروعبیت بخشی به این گونه فعالیت‌ها تلقی می‌شود، در محاسبه تولید ناخالص داخلی منظور می‌شود.

ه) درباره کشوری که از لحاظ میزان درآمد و تولید ناخالص داخلی، رشد داشته می‌توان گفت که آن کشور در زمینه توزیع ثروت هم پیشرفت خوبی داشته است.

۱) الف - ه

۲) الف - د

۳) ب - د

۴) ج - د

۱۷۷ ۳ تلاش برای به دست آوردن کارایی، به معنای یافتن موقعیت‌هایی برای پیشرفت است.

۱۷۸ ۱ کارایی یعنی شرکت یا کشور از منابع موجود خود، بیشترین استفاده را می‌برد.

۱۷۹ ۲ تلاش برای به دست آوردن کارایی، به معنای یافتن موقعیت‌هایی برای پیشرفت است.

۱۸۰ ۲ اگر یک شرکت یا یک کشور، هر فرصتی را برای استفاده بهتر از منابع به کار گیرد، بدون آنکه وضع دیگران بدتر شود، اقتصاد آن شرکت یا کشور کاراست.

۱۸۱ ۴ از پیامدهای اقتصاد کارا می‌توان به تولید حداقل بیش از یک کالا یا خدمات اشاره کرد به طوری که تولید کالا و یا خدمات دیگر کاهش پیدا نکند.

۱۸۲ ۳ نقاطی که زیر مرز امکانات تولید قرار دارند، نشان می‌دهند که تولید در آن شرکت یا کشور ناکاراست، بدین معنا که اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکرده است.

۱۸۳ ۴ نقطه «ط» شرایطی را نشان می‌دهد که امکانات کافی برای تولید این ترکیب وجود ندارد و کشور یا شرکت می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد.

۱۸۴ ۱ نقاطی که زیر مرز امکانات تولید قرار دارند، ناکاراست؛ زیرا نشان‌دهنده آن است که کشور یا شرکت از بیشترین منابعش استفاده نکرده است، زیرا حداقل بیشتر از یک کالا می‌توانست تولید کند بدون اینکه کالاهای دیگر حذف شوند.

۱۸۵ ۱ الف) نقاطی که زیر مرز امکانات تولید قرار دارند، تولید در آن ناکاراست؛ زیرا اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکرده است.

ب) هزینه فرصت تولید ۲۰۰ عدد شال بیشتر، چشم‌پوشی از تولید ۲۰۰ عدد کلاه بیشتر است.

ج) نقاطی که بالای مرز امکانات تولید قرار دارند، جزء نقاط آرمانی و غیرقابل دستیابی‌اند.

۱۸۶ ۴ بررسی سایر گزینه‌ها: A ۱ ← بیشترین میزان تولید چادر است، بدون اینکه روسری تولید شود.

F ۲ ← تولید ناکاراست، زیرا اقتصاد از بیشترین منابعش استفاده نکرده است.

G ۳ ← نقطه آرمانی و غیرقابل دستیابی برای یک شرکت یا کشور است.

۱۸۷ ۱ الف) ۵۰۰ تن کره در نقطه «و» تولید شده است.

ب) با جابه‌جایی از نقطه «و» به «ه» ۳۰۰ واحد اسلحه بیشتر تولید می‌شود.

ج) ۱۰۰ تن کره کمتر در نقطه «ه» نسبت به «و» تولید شده است.

۱۸۸ ۳ هنگامی که تولید ناکاراست، این امکان وجود دارد که حداقل بیشتر از یک کالا تولید شود، بدون آنکه از تولید کالاهای دیگر کاسته شود. نقاط زیر منحنی PPF تولید ناکارا و نقاط روی منحنی PPF تولید کارا را نشان می‌دهد.

۱۸۹ ۲ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ ناحیه خارج از مرز امکانات تولید نقاطی هستند که کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن را داشته باشد، زیرا منابع کافی برای تولید آن ندارد. ۳ و ۴ این خط از اتصال نقاطی به وجود می‌آید که نشان‌دهنده حداکثر امکان تولید شرکت با منابع موجود است.

۱۹۰ ۳ الف) بهتر است یک شرکت به جای تولید در درون مرز امکانات تولید، بر روی آن تولید کند.

ب) نقاط خارج از منحنی مرز امکانات تولید (PPF) نقاطی هستند که کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد.

۱۹۱ ۱ بررسی عبارت‌های نادرست: ب هر چه از نقطه «الف» به سمت نقطه «ج» حرکت می‌کنیم مقدار تولید صندلی افزایش و میزان تولید میز کاهش می‌یابد. ج نقطه «ز» زیر مرز امکانات تولید است و تولید در آن ناکاراست، زیرا اقتصاد از بیشترین منابع خود استفاده نکرده است. د نقطه «ح» در بالای مرز امکانات تولید است و نقطه‌ای آرمانی است، زیرا کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد.

۱۹۲ ۴ در نقطه A و E کل بودجه فقط به یک کالا اختصاص داده می‌شود. در نقطه A کل بودجه به خرید کالای Y و در نقطه E کل بودجه به کالای X اختصاص داده شده است.

نقاط C، B و D نقاطی است که به هر دو کالا اختصاص داده شده و استفاده بهینه‌ای از کل بودجه شده است.

نقطه G زیر قید بودجه قرار دارد به این معنا که فرد علاوه بر خرید هر دو کالا، مقداری از بودجه خود را نیز پس‌انداز کرده است.

نقطه F بیرون از قید بودجه قرار دارد به این معنی که بودجه‌ما برای خرید آن کالا کم است.

۱۹۳ ۴ نقاط خارج از مرز، نقاطی هستند که کشور می‌تواند آرزوی رسیدن به آن‌ها را داشته باشد. این نقاط با فرض ثابت ماندن منابع کشور، غیرقابل دستیابی هستند؛ زیرا کشور منابع کافی برای تولید در آن سطح را ندارد.

۱۹۴ ۳ همه موارد درست است به جز گزینه «۲»: زیرا هنگامی که تولید ناکارا باشد حداقل بیشتر از یک کالا می‌توان تولید کرد، بدون اینکه کالاهای دیگر حذف شوند اما اقتصاد از بیشترین منابع خود استفاده نکرده است.

فصل دوم درس پنجم

۱۹۵ ۳ الف) قسمت بالایی نقطه تعادلی مربوط به کمبود تقاضا یا مازاد عرضه است.

ب) برای به دست آوردن حداکثر درآمد تولیدکنندگان در هر سطح از قیمت، کمترین مقدار از بین تقاضا و عرضه را در قیمت مشخص شده ضرب می‌کنیم:

$$200 \times 350 = 70,000$$

ج) به طور کلی در قیمت‌های بالای نقطه تعادلی، عامل کاهش قیمت یا رکود، بازار را به حالت تعادل برمی‌گرداند.

۱۹۶ ۱ بررسی عبارت‌های نادرست: الف عاملی که هماهنگی بین مقدار عرضه و تقاضا را مساوی می‌کند، قیمت است. ج سلیقه، انتظارات و قیمت کالاهای دیگر بر مقدار تقاضا و خرید تأثیر می‌گذارد و نه عرضه.

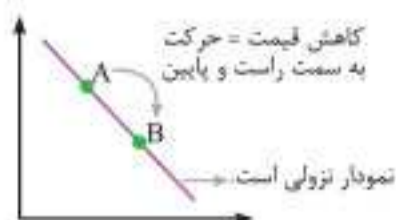
۱۹۷ ۲ منحنی عرضه، رفتار اقتصادی تولیدکنندگان و فروشندگان نسبت به تغییر قیمت است نه مصرف‌کنندگان.

۱۹۸ ۴ وقتی در بازار، قیمت از سطح قیمت تعادلی بالاتر برود، مازاد عرضه به وجود می‌آید. در این حالت چون گروهی از تولیدکنندگان موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند، حاضرند آن را با قیمتی پایین‌تر عرضه کنند. در نتیجه قیمت پایین می‌آید. در این صورت از یک سو مصرف‌کنندگان مقدار خرید خود را افزایش می‌دهند و از سوی دیگر تولیدکنندگان از مقدار تولید خود می‌کاهند:

پس در حالت وجود مازاد عرضه، قیمت پایین آمده و فاصله بین عرضه و تقاضا کمتر می‌شود در نتیجه به جایی می‌رسد که فاصله از بین رفته و در بازار تعادل برقرار می‌شود و در حالت کمبود عرضه، با افزایش قیمت فاصله بین عرضه و تقاضا کاهش می‌یابد و تا سطحی ادامه دارد که فاصله بین این دو از بین برود و بازار به تعادل برسد.

۱۹۹ ۱ منحنی مشخص شده در صورت سؤال نزولی است و منحنی نزولی نشان‌دهنده رفتار اقتصادی مصرف‌کننده و مربوط به میزان تقاضای کالا می‌باشد. (رد گزینه‌های ۳ و ۴)

در منحنی تقاضا زمانی که حرکت منحنی به سمت راست باشد ما با کاهش قیمت و افزایش تقاضا مواجه هستیم.

نکته:

مربوط به رفتار اقتصادی ...	جهت منحنی (از چپ به راست)	رابطه مقدار با قیمت کالا
نمودار عرضه (S)	صعودی (∧)	مستقیم قیمت ↑ عرضه ↑ قیمت ↓ عرضه ↓
نمودار تقاضا (D)	نزولی (∨)	معکوس قیمت ↑ تقاضا ↓ قیمت ↓ تقاضا ↑

۲۰۰ | اگر ۲۵۰ ریال قیمت تعادلی باشد، در قیمت ۳۰۰ ریال مازاد عرضه وجود دارد و برای رسیدن به قیمت تعادلی، قیمت کاهش می‌یابد.

۲۰۱ | در قیمت (P) ۱۵۰، منحنی عرضه صعودی و منحنی تقاضا، نزولی است و مقدار عرضه (S) و تقاضا (D) برابر است با: $S = 4(150) - 400 = 200$
 $D = -4(150) + 1600 = 1000$

مازاد تقاضا = $1000 - 200 = 800$

۲۰۲ | نزولی بودن منحنی تقاضا بدین معناست که با افزایش قیمت یک کالا مقدار تقاضای آن کاهش می‌یابد و در مقابل با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد. منحنی عرضه نشان‌دهنده رفتار اقتصادی تولیدکنندگان است و شکل آن از چپ به راست صعودی است.

۲۰۳ | الف) نحوه تصمیم‌گیری و اقدام تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان و نیز واکنش آن‌ها نسبت به تغییرات وضعیت اقتصادی با عنوان رفتار اقتصادی شناخته می‌شود. ب) انگیزه مصرف‌کنندگان از خرید کالاها رفع نیاز و انگیزه تولیدکنندگان از تولید کالاها کسب سود است.

۲۰۴ | در وضعیت مازاد عرضه چون گروهی از تولیدکنندگان موفق به فروش کالایشان نمی‌شوند، حاضر خواهند بود آن را با قیمتی کمتر به فروش برسانند. این وضعیت باعث افزایش خرید از سوی مصرف‌کنندگان و موجب کاهش تولید از سوی تولیدکنندگان می‌شود و این حالت یعنی وجود مازاد عرضه قیمت را تا حدی کاهش خواهد داد تا فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و قیمت به سطح قیمت تعادلی برسد.

۲۰۵ | الف) $15 = 15 - 30 =$ مازاد عرضه نسبت به مقدار تعادلی در قیمت ۱۰،۰۰۰ ریال
ب) $10 = 20 - 10 =$ کمبود عرضه در قیمت ۶۰۰۰

ج) در سطح قیمت ۷۰۰۰ و مقدار ۱۵ کیلو تولیدکننده بیشترین میزان دریافتی را دارد. $7000 \times 15 = 105,000$

نکته: همواره در سطح قیمت تعادلی، دریافتی تولیدکننده به حداکثر می‌رسد.

د) تنها در قیمت تعادلی فاصله بین عرضه و تقاضا از بین می‌رود و رفتار تولیدکننده و مصرف‌کننده هماهنگ می‌شود. اگر قیمت بالاتر از قیمت تعادلی باشد باید کاهش یابد و اگر پایین‌تر باشد باید افزایش یابد.

۲۰۶ | در یک قیمت مشخص و ثابت اگر تولیدکنندگان بیشتر از تقاضای مصرف‌کنندگان کالا تولید کنند، موفق به فروش آن مقدار اضافی نخواهند شد (مازاد عرضه یا کمبود تقاضا) همچنین اگر مصرف‌کنندگان بخواهند مقدار بیشتری از آنچه که تولیدکنندگان عرضه کرده‌اند کالا خریداری کنند، دچار مشکل خواهند شد (مازاد تقاضا یا کمبود عرضه). عاملی که این هماهنگی و تعادل را ایجاد می‌کند قیمت آن کالا است.

۲۰۷ | الف) تصمیم تولیدکنندگان در مورد میزان تولید کالا از عواملی چون سطح قیمت آن، هزینه‌های تولید و پیش‌بینی تولیدکنندگان در مورد رونق و رکود بازار تأثیر می‌پذیرد. مقادیر جدول نشان‌دهنده مقادیر تقاضاست، زیرا با افزایش قیمت، مقدار آن کاهش می‌یابد.

مقادیر نمودار نشان‌دهنده مقادیر عرضه است: زیرا نمودار صعودی است و با افزایش قیمت، مقدار آن نیز افزایش می‌یابد. سطح قیمت ۴۰۰ ریال که در آن مقادیر عرضه و تقاضا با هم برابرند (۴۵۰ کیلو)، قیمت تعادلی است.

ب) در سطح قیمت ۲۰۰ ریال، قیمت باید برای رسیدن به قیمت تعادلی ۲۰۰ ریال افزایش یابد.

ج) میزان مازاد تقاضا نسبت به مقدار تعادلی در قیمت ۱۰۰ ریال $900 - 450 = 450$

د) میزان مازاد عرضه در قیمت ۵۰۰ ریال $600 - 300 = 300$

ه) در قیمت ۶۰۰ ریال تولیدکننده ۷۵۰ واحد کالا تولید می‌کند اما مقدار تقاضا فقط ۱۵۰ واحد است، پس تولیدکننده موفق به فروش ۱۵۰ واحد می‌شود.

ریال $150 \times 600 = 90,000$

۲۰۸ | در شرایط کمبود عرضه یا مازاد تقاضا گروهی از مصرف‌کنندگان موفق به رفع نیاز نمی‌شوند. این گروه حاضرند برای خرید کالا مبلغ بیشتری بپردازند و این امر سبب می‌شود قیمت کالا افزایش یابد و این افزایش موجب روی آوردن تولیدکنندگان به تولید بیشتر و کاهش مصرف از سوی مصرف‌کنندگان خواهند شد؛ پس در حالت کمبود، افزایش قیمت تا سطحی ادامه می‌یابد که فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و تعادل در بازار برقرار شود، این همان سطح قیمت تعادلی است.

۲۰۹ | الف) در قیمت ۵۵۰۰ ریال، میزان عرضه ۳۰ کیلو است و مقدار عرضه تعادلی ۲۰ کیلو است؛ بنابراین مقدار مازاد عرضه در این قیمت نسبت به مقدار عرضه تعادلی ۱۰ کیلو است. دلیل کمبود تقاضا نیز گران بودن کالا است.
ب) در قیمت ۳۵۰۰ ریال میزان عرضه ۵ کیلو است و مقدار عرضه تعادلی ۲۰ کیلو است؛ یعنی مقدار کمبود عرضه نسبت به مقدار عرضه تعادلی ۱۵ کیلو است. دلیل مازاد تقاضا نیز ارزان بودن کالا است.

ج) منحنی رفتار اقتصادی تولیدکننده ← S

منحنی رفتار اقتصادی مصرف‌کننده ← D

۲۱۰ | الف) در ردیف‌های ۵، ۶ و ۷ به دلیل گران بودن کالا، با کمبود تقاضا مواجه هستیم که مقادیر کمبود آن به ترتیب ۲۰، ۴۰ و ۶۰ کیلو است.

ب) در ردیف‌های ۱، ۲ و ۳ به دلیل ارزان بودن کالا، با کمبود عرضه مواجه هستیم که مقادیر آن به ترتیب ۶۰، ۴۰ و ۲۰ کیلو است.

ج) رابطه بین قیمت و مقدار تقاضا معکوس و رابطه بین قیمت و مقدار عرضه مستقیم است.

۲۱۱ | الف) در قیمت ۲۰۰۰ ریال کمبود عرضه وجود دارد، چون قیمت از قیمت تعادلی کمتر است و در قیمت ۶۰۰۰ ریال مازاد عرضه وجود دارد، زیرا قیمت از قیمت تعادلی بالاتر است. ب) در قیمت ۳۰۰۰ ریال به دلیل کمبود عرضه گروهی از مصرف‌کنندگان موفق به خرید کالای موردنظر خود نمی‌شوند. ج) در قیمت ۴۰۰۰ ریال، مقدار عرضه تعادلی ۲۰ کیلو و مقدار تقاضای تعادلی نیز ۲۰ کیلو می‌باشد و در بازار تعادل وجود دارد.

۲۱۲ | الف) در قیمت ۲۰۰۰ ریال مقدار عرضه و تقاضا برابر است. ← نقطه تعادل

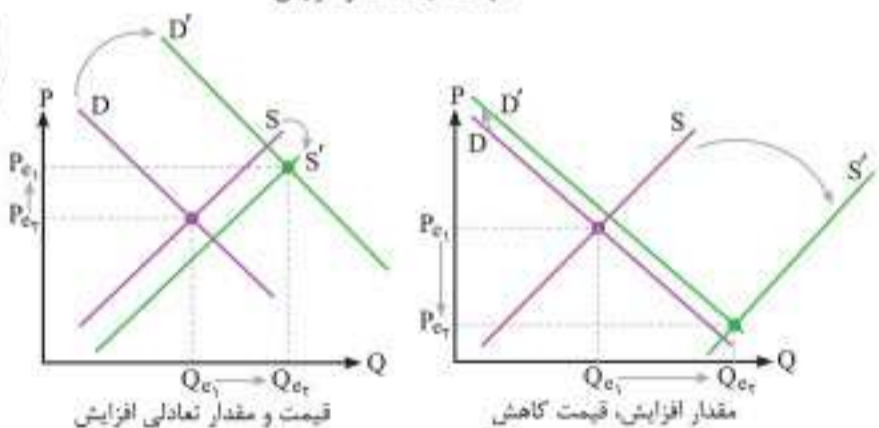
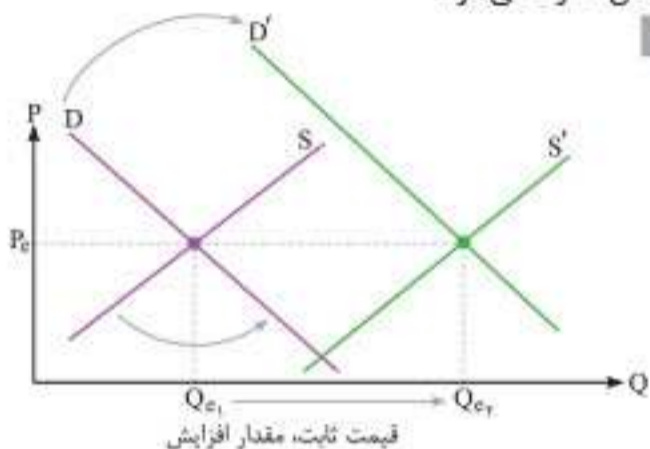
ب) میزان کالای فروخته شده \times قیمت هر واحد کالا = درآمد
در قیمت ۱۰۰۰ ریال، به‌طور کلی فقط ۱۰۰۰ واحد کالا تولید شده است. علی‌رغم اینکه مقدار تقاضای آن ۵۰۰۰ واحد است درآمد برابر با ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال است.
ج) ۲۵۰۰ ریال به دلیل اینکه بالای نقطه تعادلی قرار دارد، مازاد عرضه یا کمبود تقاضا وجود دارد.

۲۲۰ الف) نمودار عرضه (S) - صعودی - نمودار تقاضا (D) - نزولی (ب) در قیمت ۱۸۰۰ ریال، در بازار مازاد عرضه معادل ۱۰۰ کیلو وجود دارد و در قیمت ۱۰۰۰ ریال، در بازار کالا کمبود عرضه معادل ۱۴۰ کیلو وجود دارد. (ج) حداکثر درآمد تولیدکنندگان در قیمت ۱۳۰۰ ریال $1300 \times 80 = 104000$ (د)

۱۰۰ = ۱۸۰ - ۸۰ ← (کمبود تقاضا) در قیمت ۱۸۰۰ ریال در سطح قیمت ۱۸۰۰ کیلو = تقاضای تعادلی ← ریال، این تقاضا برابر با ۳۰ = ۱۳۰ - ۱۰۰ کیلو است.

ه) در سطوح قیمت بالای نقطه تعادلی با مازاد عرضه مواجه هستیم؛ پس با کاهش قیمتی به میزان ۵۰۰ ریال به تعادل می‌رسیم.

و) در سطح قیمت تعادلی، مقدار عرضه و تقاضا با هم برابر می‌شود. در قیمت ۱۵۰۰ ریال، ۱۳۰ کیلو توسط عرضه‌کنندگان تولید و ۱۳۰ کیلو کالا هم توسط تقاضاکنندگان مصرف می‌شود.

همان‌طور که در تمام حالت‌های ممکن مشخص است، مقدار تعادلی در انتقال موازی S به سمت راست و D به سمت بالا افزایش می‌یابد اما چیزی که مشخص نیست، قیمت است که بستگی به میزان انتقال هر یک از منحنی‌ها دارد.

۲۲۲ الف) قیمت تعادلی = دلار ۵۰۰۰ = $\frac{400000}{80}$ = قیمت هر واحد کالا زمانی که قیمت به ۷ هزار دلار می‌رسد، یعنی سطح قیمت بالاتر از قیمت تعادلی قرار گرفته است، در نتیجه مقدار تقاضا کاهش و مقدار عرضه افزایش می‌یابد؛ بنابراین در بازار با مازاد عرضه مواجه هستیم.

$$88 = 80 + \frac{10}{100} \times 80 = 80 + 8$$

$$72 = 80 - \frac{10}{100} \times 80 = 80 - 8$$

هرچند میزان عرضه افزایش یافته ولی در این سطح قیمت فقط ۷۲ واحد تقاضا داریم، پس درآمد تولیدکننده از این ۷۲ واحد است.

هزار دلار $72 \times 7000 = 504000$ = درآمد تولیدکننده

ب) مناقصه: بازاری که در آن خریدار محصولی را که نیاز دارد، اعلام می‌کند و هر فروشنده‌ای که محصول خود را با قیمت کمتری پیشنهاد بدهد برنده بازار است.

۲۱۳ در قیمت ۱۰۰، قیمت پایین‌تر از تعادل، بازار با مازاد تقاضا (کمبود عرضه) مواجه است؛ یعنی مقدار عرضه ۷۵ واحد نقطه M' و مقدار تقاضا ۱۴۰ واحد نقطه N' است. میزان مازاد تقاضا $140 - 75 = 65$

در قیمت‌های پایین‌تر از تعادل بازار، فزونی تقاضا بر عرضه موجب افزایش قیمت شده تا قیمت به نقطه تعادل برسد.

در قیمت ۱۸۰ که از قیمت تعادل بالاتر است، میزان تقاضا برابر است با ۴۰ واحد یعنی نقطه M و میزان عرضه برابر است با ۱۹۰ واحد یعنی نقطه N. میزان مازاد عرضه $190 - 40 = 150$

در قیمت‌هایی که از تعادل بالاتر است، فزونی عرضه بر تقاضا موجب کاهش قیمت شده تا قیمت‌ها به سطح تعادل برسد.

۲۱۴ انحصار طبیعی و قانونی به شرط مراقبت و وضع قوانین مناسب توسط دولت، می‌تواند برای مصرف‌کننده سودمند باشد.

۲۱۵ الف) معمولاً دولت برای اینکه خریدهای عمده خود را با قیمتی مناسب انجام دهد، مناقصه برگزار می‌کند و نازل‌ترین قیمت پیشنهادی را انتخاب می‌کند. ب) سیاست‌گذاران معمولاً تلاش می‌کنند از دو راه مقدار تقاضا و مصرف یک کالا را تغییر دهند.

۲۱۶ الف) مقدار تعادلی ۱۰۰۰ واحد و قیمت تعادلی ۸۰۰ تومان است. ب) در محدوده A مازاد عرضه وجود دارد، یعنی مقدار تقاضا کمتر از مقدار عرضه است، در نتیجه فروشندگان باید از قیمت خود بکاهند تا بتوانند برای کالای خود مشتری پیدا کنند و تقاضا را افزایش دهند.

ج) با توجه به اینکه درآمد تولیدکننده = قیمت هر واحد \times مقدار کالای فروخته شده مشاهده می‌کنیم که در قیمت ۱۵۰۰ هر چند مقدار عرضه برابر با ۲۰۰۰ واحد بوده است اما تقاضا و خرید فقط به میزان ۵۰۰ واحد محقق شده است یعنی:

$$750000 = 1500 \times 500$$

قیمت مقدار

۲۱۷ الف) طبق قانون تقاضا، رابطه قیمت و مقدار تقاضا معکوس است، در نتیجه میزان تقاضا با زیاد شدن قیمت، کم می‌شود. ← به جای حرف X عددهایی قابل جای‌گذاری هستند که بین ۲۷ و ۳۱ باشند. (گزینه‌های ۱، ۲، ۳) از سوی دیگر رابطه قیمت و مقدار عرضه مستقیم است؛ یعنی میزان عرضه با زیاد شدن قیمت، زیاد می‌شود. به جای حرف Y عددهایی قابل جای‌گذاری هستند که بین ۳۳ و ۴۳ باشند. (گزینه‌های ۱، ۲، ۴)

پس با این تفاسیر یکی از گزینه‌های ۱، ۲ یا ۳ درست است.

ب) در قیمت ۳۰۰ ریال، عرضه‌کنندگان ۳۳ واحد کالا تولید می‌کنند و مصرف‌کنندگان به اندازه ۲۱ واحد تقاضا دارند. ← پس حداکثر درآمد عرضه‌کنندگان $21 \times 300 = 6300$ ریال است.

۲۱۸ تقاضا → D، عرضه → S

در قیمت ۱۰۰ ریال خطی می‌کشیم تا نمودارهای عرضه و تقاضا را قطع کند و بعد از آن دو تلاقی، دو خط عمود رسم می‌کنیم تا مقدار عرضه و تقاضا را به دست آوریم که اگر این کار را در گزینه‌ها انجام دهید، متوجه می‌شوید تنها گزینه «۱» مازاد تقاضا به اندازه ۳ کیلو دارد.

۲۱۹ الف) تولیدکنندگان در قیمت ۴۰۰ ریال، ۴ کیلو کالا عرضه می‌کنند که به دلیل ارزان بودن، تقاضا برای آن بالاست؛ پس کمبود عرضه یا مازاد تقاضایی معادل ۴ کیلو داریم و چون یکسری از تقاضاکنندگان موفق به خرید کالای مدنظر خود نشدند، حاضرند مبلغ بیشتری پرداخت کنند. ← افزایش قیمت ← فاصله بین عرضه و تقاضا از بین می‌رود و تعادل برقرار می‌شود. ب) محل برخورد نمودار S و D ← نقطه E یا تعادلی است. ← قیمت تعادلی ۵۰۰ ریال و مقدار تعادلی ۶ کیلو

بنابراین در سطح ۱۸۰۰ ریال، تفاضل میزان کمبود تقاضا (۱۰۰ کیلو) در بازار با مقدار تقاضای تعادلی (۱۳۰ کیلو) برابر ۳۰ کیلو است.

ه) در سطوح قیمت بالاتر از قیمت تعادلی بازار با مزاد عرضه روبه‌رو می‌شود. در این حالت، چون گروهی از تولیدکنندگان موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند، حاضر خواهند بود، آن را با قیمتی کمتر به فروش برسانند، در نتیجه قیمت کاهش می‌یابد و این کاهش تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و در بازار تعادل برقرار شود. در قیمت ۲۰۰۰ ریال برای رسیدن به تعادل در بازار، قیمت باید ۵۰۰ ریال کاهش یابد.

$$\text{ریال } 2000 - 1500 = 500$$

و) در سطح قیمت تعادلی، مقدار عرضه و تقاضا با هم برابر می‌شوند. در قیمت ۱۵۰۰ ریال، ۱۳۰ کیلو کالا توسط تولیدکنندگان، عرضه و ۱۳۰ کیلو کالا توسط مصرف‌کنندگان تقاضا می‌شود.

۲۲۸ ۴) مقادیر جدول، مقادیر عرضه را نشان می‌دهد، چرا که با افزایش قیمت، مقادیر نیز در حال افزایش است. مقادیر نمودار نشان‌دهنده مقادیر تقاضا است؛ چرا که نزولی است و نشان‌دهنده رابطه معکوس مقادیر تقاضا و قیمت است. الف) در سطح قیمت ۱۰۰ ریال، ۲۰۰ کیلو کالا عرضه می‌شود، ولی ۴۰۰ کیلو تقاضا می‌شود. در نتیجه:

$$\text{ریال } 100 \times 200 = 20,000 = \text{حد اکثر درآمد تولیدکنندگان در سطح قیمت } 100 \text{ ریال}$$

$$\text{ریال } 150 = \text{قیمت تعادلی}$$

$$\text{کیلو } 300 = \text{مقدار تعادلی}$$

ریال $150 \times 300 = 45,000 =$ درآمد تولیدکنندگان در حالت تعادل
ج) وقتی در بازار، قیمت از سطح تعادلی بالاتر برود، مزاد عرضه به وجود می‌آید؛ بدین ترتیب چون گروهی از تولیدکنندگان موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند، حاضر خواهند بود آن را با قیمتی پایین‌تر به فروش برسانند، در نتیجه قیمت پایین می‌آید.

۲۲۹ ۱) الف) گزینه‌های «۲»، «۳» و «۴» در قسمت «الف» درست هستند اما گزینه «۱» نادرست است، زیرا قیمت و مقدار تقاضای مصرف‌کننده، رابطه عکس با هم دارند؛ یعنی با افزایش قیمت، مقدار خرید کاهش می‌یابد.

ب) قیمت کالا می‌تواند رفتار مصرف‌کننده و تولیدکننده را هماهنگ کند و رفتار اقتصادی هماهنگی بین آن‌ها ایجاد کند.

ج) هرچه تعداد تولیدکنندگان زیادتر باشد، بازار رقابتی فروش است و منافع بیشتری نصیب مصرف‌کنندگان می‌شود.

د) همواره دستی نامرئی بازار را به سمت تعادل می‌کشد.

۲۳۰ ۳) الف) قیمت‌های بالای نقطه تعادلی نشان‌دهنده مزاد عرضه یا کمبود تقاضاست. (ردیف‌های ۵، ۶ و ۷) ب) نقاط پایین نقطه تعادلی نشان‌دهنده کمبود عرضه است؛ یعنی قیمت پایین است و تولیدکننده انگیزه لازم برای تولید کالا را ندارد و به همین دلیل کمبود عرضه داریم: (ردیف‌های ۱، ۲ و ۳) ج) در نقطه‌ای که عرضه و تقاضا با هم برابر می‌شود، قیمت و مقدار تعادلی ایجاد می‌شود. (در آن نه مزاد وجود دارد نه کمبود). (ردیف ۴)

۲۳۱ ۴) الف) قیمت با مقدار عرضه رابطه مستقیم و با مقدار تقاضا رابطه معکوس دارد.

ب) قیمت کالا و میزان تولید و عرضه آن از سوی تولیدکنندگان، رابطه مستقیم دارند. ج) به علت کمبود عرضه نسبت به تقاضا، قیمت تا جایی بالا می‌رود که انگیزه تولیدکننده و عرضه‌کننده بیشتر شود در نتیجه به تعادل برسد.

۲۳۲ ۲) ردیف ۴ ← نقطه تعادلی را نشان می‌دهد که عرضه و تقاضا با هم برابر هستند و در زیر نقطه تعادلی با کمبود عرضه یا مزاد تقاضا مواجه هستیم یعنی کمتر از ۲۵۰ ریال. در ردیف‌های ۱، ۲ و ۳ بازار با کمبود عرضه مواجه است.

۲۲۳ ۲) الف) در حالت مزاد عرضه، قیمت کالا کاهش می‌یابد این کاهش قیمت تا سطحی ادامه می‌یابد که در آن، فاصله عرضه و تقاضا از بین برود و در بازار تعادل برقرار شود. ب) در قیمت‌های بالاتر از قیمت تعادلی، بازار با وضعیت مزاد عرضه (کمبود تقاضا) روبه‌رو است. ج) در وضعیت کمبود عرضه (مزاد تقاضا) با افزایش قیمت‌ها، تولیدکنندگان بر میزان تولیدات خود می‌افزایند و مصرف‌کنندگان از مصرف خود می‌کاهند.

۲۲۴ ۳) با توجه به فرمول سود، ابتدا باید درآمد تولیدکننده را در هر دو قیمت محاسبه کنیم، سپس هزینه‌ها را به دست بیاوریم و نهایتاً سود حاصل را محاسبه کنیم. در قیمت ۴۰ هزار تومان اگرچه تولیدکننده ۱۳ واحد کالا تولید کرده اما فقط موفق به فروش ۸ واحد از آن‌ها شده است، در نتیجه درآمد او برابر است با:

$$\text{هزار تومان } 40 \times 8 = 320 = \text{درآمد}$$

از طرفی، هزینه هر واحد کالا ۵ هزار تومان است، یعنی هزینه ۸ واحد کالای به فروش رفته برابر است با ۴۰ هزار تومان، در نتیجه سود حاصل از فروش ۸ واحد کالا با قیمت ۴۰ هزار تومان برابر است با:

$$\text{هزار تومان } 320 - 40 = 280 = \text{سود}$$

به همین ترتیب در قیمت ۱۰ هزار تومان، اگرچه میزان تقاضا ۱۶ واحد بوده، اما تولیدکننده فقط ۵ واحد کالا تولید کرده و برای فروش عرضه نموده است:

$$\text{هزار تومان } 5 \times 10 = 50 = \text{درآمد}$$

$$\text{هزار تومان } 5 \times 5 = 25 = \text{هزینه}$$

$$\text{هزار تومان } 50 - 25 = 25 = \text{سود}$$

۲۲۵ ۱) الف) در نتیجه افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد، بنابراین اعدادی که می‌توان در نقطه A قرار داد بیشتر از ۲۵ است. (رد گزینه ۴) همین‌طور در نتیجه کاهش قیمت، مقدار عرضه کاهش می‌یابد؛ بنابراین اعدادی که می‌توان در نقطه B قرار داد، کمتر از ۴۰ است. (رد گزینه‌های ۳ و ۴) ب) در وضعیت مزاد عرضه قیمت کالا بیشتر از سطح قیمت تعادلی می‌باشد. (رد گزینه ۴) ج) در وضعیت مزاد تقاضا (کمبود عرضه) قیمت تا سطح قیمت تعادلی افزایش می‌یابد تا مقدار عرضه و تقاضا برابر شود. (رد گزینه ۲)

۲۲۶ ۱) الف) در سطح قیمت بالاتر از قیمت تعادلی در بازار با مزاد عرضه روبه‌رو می‌شویم؛ به‌عنوان مثال در قیمت ۲۰۰ ریال بازار با مزاد عرضه‌ای معادل ۲۰ کیلو (۳۰ - ۱۰ = ۲۰) مواجه است. ب) نمودار صورت سؤال، نشان‌دهنده نمودار عرضه است. مقادیر جدول نشان‌دهنده مقادیر تقاضا هستند؛ زیرا با افزایش قیمت، مقدار کاهش می‌یابد. سطح قیمت ۱۵۰ ریال که به ازای آن مقادیر عرضه و تقاضا با هم برابر هستند، (۲۰ کیلو) قیمت تعادلی است. ج) در سطح قیمت ۵۰ ریال، قیمت باید ۱۰۰ ریال افزایش یابد، تا به سطح قیمت تعادلی (۱۵۰ ریال) برسیم.

۲۲۷ ۳) الف) منحنی عرضه (S) صعودی / منحنی تقاضا (D) نزولی است. ب) در قیمت ۱۸۰۰ ریال (که بالای قیمت تعادلی ۱۵۰۰ ریال است) در بازار، مزاد عرضه (کمبود تقاضا) معادل ۱۰۰ کیلو وجود دارد. $1800 - 1800 = 100$ کیلو در قیمت ۱۰۰۰ ریال (که پایین قیمت تعادلی ۱۵۰۰ ریال است) در بازار، کمبود عرضه (مزاد تقاضا) معادل ۱۴۰ کیلو وجود دارد. $1400 - 600 = 140$ کیلو ج) در قیمت ۱۳۰۰ ریال، مصرف‌کنندگان، ۱۸۰ کیلو کالا تقاضا دارند؛ در حالی که تولیدکنندگان تنها ۸۰ کیلو از کالا را تولید می‌کنند، بنابراین:

$$\text{ریال } 104,000 = 1300 \times 80 = \text{حد اکثر درآمد تولیدکنندگان در قیمت } 1300 \text{ ریال}$$

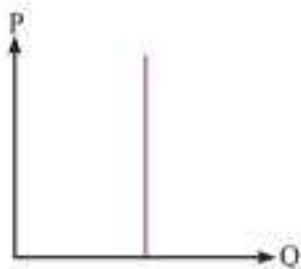
د) کمبود تقاضا در سطوح قیمت بالاتر از قیمت تعادلی اتفاق می‌افتد، بنابراین ما باید قیمت‌های ۱۸۰۰ و ۲۰۰۰ ریال را بررسی کنیم.

$$\text{کیلو } 100 = 1800 - 1800 = \text{کمبود تقاضا در قیمت } 1800 \text{ ریال}$$

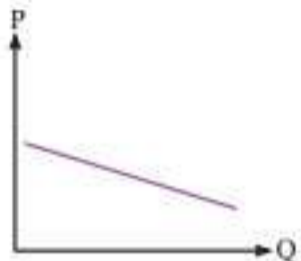
$$\text{کیلو } 140 = 2000 - 600 = \text{کمبود تقاضا در قیمت } 2000 \text{ ریال}$$

$$\text{کیلو } 130 = \text{تقاضای تعادلی}$$

۲۴۰ ۳ انسولین یک کالای ضروری است که قیمت تأثیری بر میزان تقاضای آن ندارد و نمودار آن به صورت کاملاً عمودی است:
(نمودار تقاضای انسولین)

آیفون ۱۳ یک کالای تجملی است و نمودار آن شبیه خط افقی است؛ یعنی با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، تقاضا به شدت تغییر می‌کند:

(نمودار تقاضای آیفون ۱۳)

و در مورد میوه رابطه عکس بین تقاضا و قیمت برقرار است.

۲۴۱ ۲ به طور کلی هرگاه در بازار نوعی کالا، قیمت در سطح تعادلی نباشد، عواملی آن را به سمت قیمت تعادلی می‌کشاند، بدین ترتیب اگر در بازار قیمت کالایی در حال افزایش باشد، می‌گوییم به دلیل کمبود یعنی فزونی تقاضا بر عرضه، قیمت به سمت قیمت تعادلی پیش می‌رود.

۲۴۲ ۳ بررسی عبارت‌های نادرست الف با افزایش درآمد، مقدار خرید ما از برخی کالاها می‌تواند بیشتر شود یا در مورد برخی کالاها ممکن است حتی کمتر شود مثل خرید مقدار کمتر از نوع مرغوب یک کالا به جای خرید مقدار بیشتر از نوع پست یک کالا. ه و د کالاهاى جانشین به جای هم و کالاهاى مکمل با هم مصرف می‌شوند. گوشت سفید و گوشت قرمز کالای جانشین هم هستند. همچنین چای و قند کالای مکمل هستند.

۲۴۳ ۳ منحنی تقاضا مربوط به قیمت کالا و تقاضای مصرف کنندگان است که از چپ به راست نزولی است و به این معناست که با افزایش قیمت یک کالا، مقدار تقاضا برای آن کاهش می‌یابد و برعکس با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد. الف) شکل داده شده در صورت سؤال بیانگر منحنی تقاضا و قیمت است. ب) رابطه منحنی تقاضا با قیمت رابطه معکوس است به طوری که هر چه قیمت بیشتر باشد، میزان تقاضا کاهش می‌یابد و برعکس. ج) محور افقی بیانگر مقدار کالا و محور عمودی بیانگر قیمت کالا است. د) حرکت از نقطه B به C به نشان دهنده کاهش قیمت و افزایش تقاضاست.

۲۴۵ ۱ تصمیم مصرف کنندگان در مورد مصرف کالا از عواملی مانند قیمت کالا، درآمد، سلیقه خودشان، تبلیغات و قیمت سایر کالاها تأثیر می‌پذیرد. با فرض ثابت بودن همه این عوامل به جز قیمت کالا، با افزایش قیمت یک کالا میزان مصرف یا خرید آن از سوی مصرف کنندگان غالباً کاهش می‌یابد.

۲۴۶ ۴ وقتی مکان هندسی نقطه تقاضا روی منحنی جابه‌جا می‌شود، قطعاً با تغییر قیمت یک کالا مواجه هستیم. جابه‌جایی نقطه به سمت چپ و بالا به معنای افزایش قیمت و کاهش مقدار مصرف و تقاضای یک کالا است.

نکته: باید توجه داشت که تغییر کردن درآمد سبب می‌شود کل منحنی جابه‌جا شود نه نقطه آن!

۲۴۷ ۳ علاوه بر قیمت یک کالا عوامل دیگری بر مقدار تقاضا تأثیر دارند که یکی از این عوامل، قیمت سایر کالاهاست. لوازم خانگی کره‌ای مانند کالای جانشین لوازم خانگی داخلی عمل می‌کند؛ پس زیاد شدن قیمت کالای جانشین، تقاضا را برای لوازم خانگی داخلی زیاد می‌کند و چون قیمت لوازم خانگی داخلی ثابت است، کل نمودار تقاضا به سمت راست جابه‌جا می‌شود.

۲۴۸ ۱ در این سؤال عامل سلیقه سبب تغییر مصرف شده است که یکی از عوامل مؤثر بر مقدار تقاضاست. عوامل دیگر: قیمت، درآمد، تبلیغات و قیمت سایر کالاها

۲۳۳ ۴ در قیمت‌های بالای نقطه تعادلی ← مازاد عرضه یا کمبود تقاضا داریم و انگیزه تولید کنندگان برای عرضه کالا بسیار بالاست و انگیزه تقاضا کنندگان برای تقاضای آن کالا کم است. پس در قیمت‌های بالای ۲۵۰ ریال یعنی ردیف‌های ۵، ۶ و ۷ مازاد عرضه داریم.

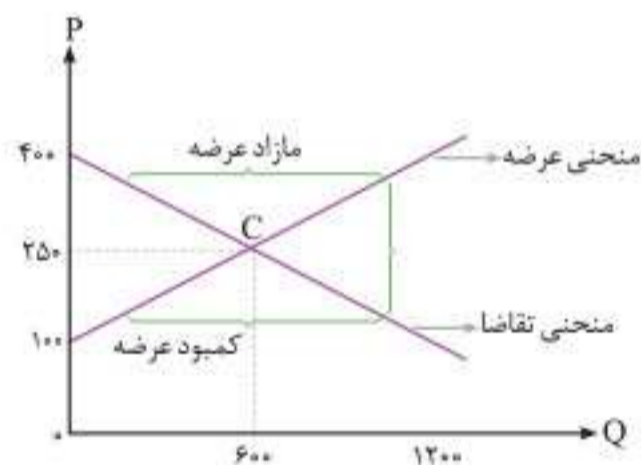
۲۳۴ ۲ زمانی که در بازار با کمبود عرضه یا مازاد تقاضا مواجه هستیم، یعنی قیمت کمتر از قیمت تعادلی قرار دارد، قیمت‌ها افزایش می‌یابد و این افزایش قیمت تا جایی ادامه پیدا می‌کند که فاصله بین عرضه و تقاضا از بین برود و تعادل در بازار حفظ شود و سطح قیمت به قیمت تعادلی برسد.

۲۳۵ ۱ همواره عامل هماهنگی و تعادل در بازار، قیمت یک کالا است که بین عرضه و تقاضا تعادل ایجاد می‌کند؛ پس گزینه ۱ با واقعیت هماهنگ نیست.

۲۳۶ ۲ وقتی مازاد عرضه اتفاق می‌افتد، کالا در بازار زیاد است اما به علت قیمت بالا تقاضایی وجود ندارد؛ پس قیمت کاهش می‌یابد تا جایی که عرضه مساوی با تقاضا شود و در بازار تعادل برقرار گردد.

۲۳۷ ۱ الف) در محدوده بالای قیمت تعادلی (محدوده شماره ۱)، با مازاد عرضه مواجه هستیم. ب) نقطه‌ای که دو نمودار عرضه و تقاضا با یکدیگر تلاقی پیدا می‌کنند، نقطه تعادلی است.

مقدار $\Rightarrow 600$
قیمت $\Rightarrow 250$
نقطه C

ج) در محدوده شماره ۳، که پایین قیمت تعادلی قرار دارد، با کمبود عرضه مواجه هستیم.

د) طراح محترم در این قسمت دچار بی‌دقتی شده است، چون در صورت سؤال ذکر شده است که به ترتیب منحنی تقاضا و عرضه، اما در گزینه درست، منحنی تقاضا و عرضه به ترتیب اعلام نشده است.

ه) در قیمت ۱۰۰ تومان عرضه ۰ واحد و تقاضا ۱۲۰۰ واحد است. در قیمت ۴۰۰ تومان تقاضا ۰ واحد و عرضه ۱۲۰۰ واحد است.

۲۳۸ ۳ الف) مازاد عرضه = ردیف ۵ و ۶ و ۷
مقدار عرضه \uparrow مازاد عرضه \uparrow
 $800 - 400 = 400$
مقدار تقاضا \downarrow

ب) ردیف ۴ / قیمت و مقدار تعادلی

ج) کمبود عرضه = ردیف ۱ و ۲ و ۳

کمبود عرضه \uparrow مقدار تقاضا \uparrow
 $800 - 400 = 400$
مقدار عرضه \downarrow

۲۳۹ ۱ الف) ردیف ۴ جدول، نشان دهنده وضعیت تعادل است.

قیمت تعادلی $\leftarrow 250$ / مقدار تعادلی $\leftarrow 600$ (برابری عرضه و تقاضا)
ب) کمبود عرضه، مربوط به قیمت‌های کمتر و پایین‌تر از تعادل است.

ردیف‌های $\leftarrow 1, 2, 3$

ج) مازاد عرضه مربوط به قیمت‌های بالاتر از تعادل است. / ردیف‌های $\leftarrow 4, 5, 6, 7$

۲۴۹ | هنگامی که قیمت یک کالا افزایش می‌یابد، یکی از واکنش‌های مردم نسبت به این مسئله، تقاضا برای کالای جایگزین است: یعنی افزایش قیمت گوشت گوسفندی سبب روی آوردن بیشتر مردم به مصرف سوپا می‌شود در حالی که در صورت سؤال قیمت گوشت گوسفندی به عنوان کالای اصلی ثابت است و افزایش قیمت برای کالای جایگزین رخ داده است، در نتیجه این تغییر قیمت نمی‌تواند در مصرف کالای اصلی تأثیر گذار باشد.

۲۵۰ | الف) افزایش درآمد سبب زیاد شدن مقدار تقاضای برنج مرغوب و باکیفیت و کم شدن مقدار تقاضای برنج پست و بی‌کیفیت می‌شود. در فرض مطرح شده در سؤال به دلیل عدم تغییر در قیمت محصول، جابه‌جایی نقطه تقاضا بر روی منحنی‌های تقاضا منتفی است؛ بلکه در این حالت خود منحنی‌های تقاضا در نمودار جابه‌جا می‌شوند. هرچه میزان تقاضای یک کالا افزایش پیدا کند، منحنی تقاضای آن بیشتر به سمت راست حرکت می‌کند و هرچه کمتر شود، به سمت چپ حرکت می‌کند.

ب) کم شدن قیمت خودرو، سبب زیاد شدن تقاضای بنزین می‌شود و مقدار تقاضای بنزین به عنوان کالای مکمل زیاد می‌شود در این صورت منحنی تقاضا به سمت راست می‌رود و به صورت افقی حرکت می‌کند.

۲۵۱ | از آنجا که منحنی از چپ به راست نزولی است؛ بنابراین نشان دهنده منحنی تقاضا است. تقاضا و قیمت با هم رابطه معکوس دارند؛ بنابراین با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش می‌یابد. نقطه B: قیمت زیاد و تقاضا کم است. نقطه C: قیمت کمتر شده و میزان تقاضا افزایش داشته است.

۲۵۲ | نزولی است. ← پس منحنی تقاضا - قیمت کاهش قیمت در نتیجه زیاد شدن تقاضا ← علت حرکت از B به A افزایش قیمت در نتیجه کم شدن تقاضا ← علت حرکت از D به N

۲۵۳ | منحنی نزولی است. ← پس منحنی تقاضاست. B ← قیمت بالاتر، میزان تقاضا کمتر C ← قیمت پایین‌تر، میزان تقاضا بیشتر ضمن اینکه رابطه P و مقدار تقاضا معکوس است، پس گزینه‌های ۱ و ۲ رد می‌شود.

نکته:

مربوط به رفتار اقتصادی ...	جهت منحنی (از چپ به راست)	رابطه مقدار با قیمت کالا
نمودار عرضه (S)	صعودی (∧)	مستقیم قیمت ↑ عرضه ↑ قیمت ↓ عرضه ↓
نمودار تقاضا (D)	نزولی (∨)	معکوس قیمت ↑ تقاضا ↓ قیمت ↓ تقاضا ↑

نمودار منحنی، نزولی است و منحنی نزولی مربوط به «تقاضا» می‌باشد. حرکت از نقطه B به A بیانگر کاهش قیمت (حرکت به سمت راست) و حرکت از نقطه D به N (حرکت به سمت چپ) بیانگر افزایش قیمت است.

۲۵۵ | رابطه منحنی تقاضا با قیمت معکوس است (به دلیل نزولی بودن منحنی D)؛ یعنی با افزایش قیمت، مقدار خرید یا تقاضا کاهش پیدا می‌کند و با کاهش قیمت، مقدار خرید یا تقاضا افزایش پیدا می‌کند.

۲۵۶ | از آنجایی که شیب منحنی مانزولی است، در نتیجه «منحنی تقاضا» می‌باشد. معنا و مفهوم آن این است که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش و با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد. رابطه بین تقاضا و قیمت یک رابطه معکوس است. این منحنی مبین چگونگی رفتار اقتصادی مصرف‌کنندگان است. در این نمودار محور افقی بیانگر مقدار و محور عمودی بیانگر قیمت کالا است.

۲۵۷ | صعودی بودن منحنی عرضه و قیمت به این معناست که با افزایش قیمت یک کالای خاص، مقدار عرضه آن افزایش یافته و در مقابل با کاهش قیمت آن، عرضه نیز کاهش می‌یابد.

۲۵۸ | الف) مصرف‌کننده میزان اهمیت کالا را با حساسیت خود نسبت به قیمت نشان می‌دهد. اگر فردی به رغم تغییر زیاد قیمت کالا در بازار، مصرف آن را تغییر ندهد به اصطلاح اقتصادی، کالای غیرحساس است و مثال آن، کالای ضروری مثل دارو است و برعکس اگر فرد با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، مصرف کالایی را تغییر دهد، اصطلاحاً آن کالا، کالای حساس است که مثال آن کالای لوکس و تجملی است.

ب) تولیدکنندگان مقدار تولید را به وسیله عوامل قیمت، هزینه و رونق یا رکود بازار تعیین می‌کنند.

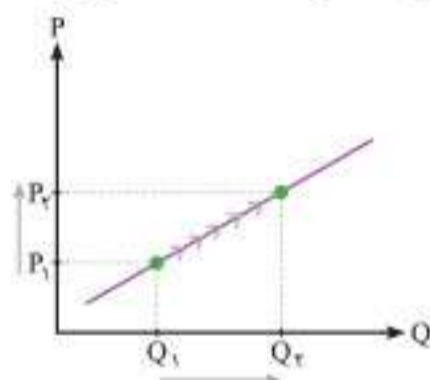
۲۵۹ | الف) مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر رفتار اقتصادی تولیدکنندگان، قیمت کالا و تأثیر آن بر میزان تولید است.

ب) فرونی تقاضا بر عرضه
ج) منحنی عرضه نشان‌دهنده رفتار اقتصادی تولیدکنندگان و منحنی تقاضا نشان‌دهنده رفتار اقتصادی مصرف‌کنندگان است.

د) قیمت کالا رفتار اقتصادی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان را هماهنگ می‌کند. با بررسی رفتار تولیدکنندگان به این واقعیت پی می‌بریم که با افزایش قیمت یک کالا میزان تولید و عرضه آن افزایش می‌یابد؛ زیرا افزایش قیمت به معنای سود بیشتر است و این امر تولیدکنندگان را تشویق می‌کند که بر میزان فعالیت خود بیفزایند، همچنین سبب می‌شود که تولیدکنندگان جدید نیز وارد میدان شوند و به امید کسب سود به فعالیت بپردازند در نتیجه تولید و عرضه کالا افزایش می‌یابد.

۲۶۱ | اگر در بازار کالایی، قیمت بالاتر از سطح قیمت تعادلی باشد، مازاد عرضه به وجود می‌آید، چون تولیدکنندگان موفق نمی‌شوند کالایشان را بفروشند، حاضر خواهند بود آن را با قیمت کمتری به فروش برسانند، در نتیجه قیمت کاهش می‌یابد.

۲۶۲ | بالا رفتن قیمت از جمله عوامل مهم در مقدار تولید است که باعث افزایش تولید کالا می‌شود و مکان هندسی نقطه عرضه را بر روی منحنی عرضه به سمت راست خود عوض می‌کند.

۲۶۳ | بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ با افزایش قیمت، نقطه عرضه به سمت راست خود جابه‌جا می‌شود. ۲ و ۳ مکان هندسی منحنی عرضه وقتی عوض می‌شود که قیمت ثابت بوده و عوامل دیگری مثل رکود و رونق بازار یا هزینه‌های تولید متغیر باشند.

۲۶۴ | در قیمت‌های بالاتر از تعادل بازار با مازاد عرضه یا همان کمبود تقاضا مواجه هستیم که موجب کاهش قیمت می‌شود که این یعنی تولیدکنندگان، خودشان قیمت محصولات خود را کاهش می‌دهند تا با رکود روبه‌رو نشوند.

۲۶۵ | تولیدکننده‌ای که به دلیل حساسیت بالا به قیمت با به کارگیری تکنولوژی و فناوری و مدیریت کارآمد قادر است در زمان افزایش قیمت، تولیدات خود را به خوبی افزایش دهد، منحنی عرضه محصولش با شیب کم می‌شود، یعنی با افزایش جزئی قیمت کالا، می‌تواند میزان تولید خود را به مقدار زیادی افزایش دهد. نمودار گزینه «۴» به صورت بهتری این موضوع را نمایش می‌دهد.

۲۶۶ | در قیمت ۱۰۰ ریال، خط افقی رسم می‌کنیم تا منحنی تقاضا و عرضه را قطع کند. از آن دو نقطه به محور افقی، خط عمود رسم می‌کنیم تا مقدار تقاضا و عرضه به دست آید، در نمودار گزینه «۴» مقدار عرضه برابر با ۱ کیلو و تقاضا برابر با ۴ کیلو است و عرضه ۳ کیلو از تقاضا کمتر است.

۲۷۷ انواع بازار عبارت است از: انحصار در فروش، انحصار در خرید، رقابتی فروش، رقابتی خرید

اوصاف بازار رقابتی فروش: اتحاد کمی میان عرضه کنندگان (معمولاً برای تعیین قیمت) وجود دارد. تعداد عرضه کنندگان کالا زیاد است. عرضه کنندگان به علت رقابت موجود، قیمت کالا را کاهش و کیفیت کالا را افزایش می دهند.

بیشترین نفع را مصرف کننده می برد، چون کالا را با کیفیت بالا و قیمت کم خریداری می کند. ورود و خروج عرضه کنندگان به این بازار آسان است.

۲۷۸ مناقصه، آن دسته از خریدهای عمده کالا و خدمات است که در بازار حراجی برگزار می شود. (مثل خریدهای دولتی) در صورتی که بانک اموال مشتری بدهکار را در حراجی به مزایده می گذارد تا بتواند با قیمت بالاتری که خریدار پیشنهاد می کند، به فروش برساند.

۲۷۹ بررسی عبارت های نادرست: الف در بازار انحصاری، تعیین قیمت با انحصار گراست، چه فروشنده باشد و چه خریدار و همچنین در بازار انحصاری فروش، تولید کننده لزوماً موظف به افزایش سطح کیفیت در مقابل افزایش قیمت نیست. د در بازار مزایده که یک محصول خاص در آن به فروش گذاشته می شود، هر خریداری که بالاترین قیمت را ارائه بدهد برنده است. ۹ در بازار رقابتی، هم تعداد تولید کنندگان بسیار زیاد است و هم مصرف کنندگان، در نتیجه به تنهایی در شکل گیری قیمت اثر گذار نیستند.

۲۸۰ الف) هرگاه دولت یا هر شخص حقیقی یا حقوقی دیگر، بخواهد به صورت عمده کالا یا خدماتی را خریداری کند، برای اینکه به پایین ترین قیمت ممکن بخرد، مناقصه برگزار می کند.

ب) بازار خودروی داخلی، انحصار قانونی است و قیمت توسط خودروساز که انحصار گراست تعیین می شود که البته در شورای رقابت بررسی و تعدیل می گردد. الف) به علت تعداد کم فروشندگان در بازار انحصاری، امکان هماهنگی و تبانی آنها بر سر قیمت بیشتر است.

ب) با افزایش درآمد خانوارها اصولاً میزان تقاضا و مصرف کالاها افزایش می یابد اما در خصوص کالاهای پست این مسئله برعکس است و میزان مصرف آنها کاهش می یابد، در نتیجه به دلیل کاهش تقاضا و علی رغم ثابت بودن قیمت این کالاها، متحتی تقاضای آنها به سمت چپ حرکت می کند.

۲۸۲ دولت با ایجاد انحصار گری غیر قانونی و تبانی برخی تولید کنندگان برخورد می کند، چرا که این امر این امکان را به انحصار گران غیر قانونی می دهد که با افزایش قیمت کالای خود، به مشتریان و رفاه جامعه آسیب برسانند.

۲۸۳ به طور حتم ناصر الخلیفی، فروشنده متحصربه فرد یک کالا است که می تواند در بازار قیمت گذاری کند، به عبارتی او انحصار گری در فروش است (نه انحصار گری در خرید).

نکته: در شرایط رقابتی اصلاً امکان قیمت گذاری برای فروشندگان و خریداران وجود ندارد.

۲۸۴ انحصار طبیعی و قانونی به شرط نظارت دولت و قانون گذاری صحیح می تواند به نفع مصرف کننده باشد.

۲۸۵ تولید کنندگان آثار هنری به جهت فروش محصول خود به بالاترین قیمت آن را در بازار مزایده که یک نوع حراجی است عرضه می کنند.

۲۸۶ در بازار رقابتی و انحصاری، خرید به صورت عمده انجام نمی شود و این بازار مناقصه است که به منظور خرید عمده و با انگیزه کاهش قیمت تشکیل می شود.

۲۸۷ الف) مواجهه مصرف کننده و تولید کننده، بازار را ایجاد می کند که مکان خاصی هم ندارد.

ب) انحصار گری غیر قانونی معمولاً با افزایش قیمت کالای خود، به رفاه جامعه ضرر می زند. فروشندگان آثار هنری ← مزایده - خریداران عمده کالا و خدمات مثل خریدهای دولتی ← مناقصه

۲۶۷ در قیمت های بالاتر از سطح تعادلی، کمبود تقاضا یا مازاد عرضه وجود دارد. کاهش قیمت با کم شدن فاصله عرضه و تقاضا همراه است و وقتی قیمت پایین است، تولید کنندگان نیز کمتر از تقاضای مصرف کنندگان کالا تولید می کنند. به علت بالا بودن قیمت، میزان تقاضا پایین است. ← عرضه کنندگان قیمت را کاهش می دهند.

۲۶۸ در متحنی عرضه، افزایش قیمت با مقدار عرضه رابطه مستقیم دارد: یعنی با افزایش قیمت، مقدار عرضه نیز افزایش می یابد. متحنی عرضه ← افزایش قیمت ↑ = افزایش عرضه ↑ با توجه به نمودار، قیمت در نقطه N نسبت به نقطه M افزایش یافته است. در نتیجه میزان عرضه نیز افزایش داشته است.

۲۶۹ با توجه به نمودار متحنی عرضه علت حرکت از A به B افزایش قیمت کالا است.

۲۷۰ بررسی عبارت های نادرست: ب به مجموعه خریداران و فروشندگان هر چیزی در فضای حقیقی و مجازی، بازار می گویند.

ج قانون تقاضا درباره قیمت و مقدار تقاضاست نه رابطه مقدار با درآمد
د خریداران، خانوارهایی هستند که تقاضا کننده کالا و خدمات اند.

۲۷۱ طبق نمودار زیر، خانوارها فروشنده متابع تولید و بنگاهها فروشنده کالاها و خدمات هستند.

۲۷۲ خانوارها با درآمدی که از فروش عوامل تولید به دست می آورند، خدمات مورد نیاز خود را از بنگاهها خریداری می کنند.

۲۷۳ بررسی عبارت های نادرست: ب ابداعات و اختراعات همیشه با کاهش هزینه ها اثر مثبتی بر مقدار تولید دارند. د خانوارها، کالاها و خدمات را از بنگاهها خریداری می کنند نه بنگاهها از خانوارها.

۲۷۴ در گزینه ۲ به اشتباه گفته شده سلیقه دیگران، بلکه سلیقه خودشان اثر گذار است.

با افزایش قیمت ← میزان مصرف یا خرید از سوی تقاضا کنندگان کاهش می یابد. ← معکوس

۲۷۵ بررسی عبارت های نادرست: ب به دلیل مازاد عرضه یا کمبود تقاضا اگر قیمت کالایی در بازار در حال کم شدن باشد، قیمت به سمت قیمت تعادلی می رود. ج شرکت پخش و پالایش فراورده های نفتی در ایران از یک سو تنها خریدار و از سوی تنها فروشنده محصولات نفتی است.

۲۷۶ الف)

$$\text{ریال} = 750 \times 7000 = 5,250,000 = \text{کل حداکثر درآمد تولید کنندگان}$$

$$\text{ریال} = \frac{5,250,000}{35} = 150,000 = \text{میانگین حداکثر درآمد هر تولید کننده}$$

ب) با توجه به اینکه قیمت در بازار از سطح قیمت تعادلی پایین تر است، بازار در وضعیت کمبود عرضه قرار دارد. در این وضعیت، قیمت در راستای نزدیک شدن به قیمت تعادلی، افزایش می یابد.

ج) با توجه به تعداد کم مصرف کنندگان، بازار در وضعیت انحصار در خرید قرار دارد. د) در بازار با وضعیت انحصار در خرید، بیشترین نفع نصیب مصرف کنندگان می شود.